

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО**

Кафедра української мови і літератури

Ірина Корнієнко

ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА ОНОМАСТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Частина 1

Методичні рекомендації та вказівки до самостійної роботи

Для спеціальності: 8.02030301 Українська мова і література*

Миколаїв – 2017

Рекомендовано до друку вченою радою філологічного факультету
Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського

Рецензенти:

Спанатій Любов Степанівна – кандидат філологічних наук, доцент кафедри методики навчання мови та літератури Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського;

Баденкова Вікторія Миколаївна – кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови і літератури Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського

Корнієнко І. А. Теорія і практика ономастичних досліджень: методичні рекомендації та вказівки до самостійної роботи. – У 2-х частинах. – Частина 1 / І. А. Корнієнко – Миколаїв: МНУ імені В. О. Сухомлинського, 2017. – 60 с.

У методичних рекомендаціях подано матеріал з вивчення української ономастики, зокрема курсу „Теорія і практика ономастичних досліджень” згідно вимог кредитно-трансферної системи організації навчального процесу у вищій школі; запропоновано інформаційний обсяг дисципліни, її опис, структуру та навчальне наповнення у межах змістових модулів.

Для студентів і викладачів філологічних спеціальностей вищих навчальних закладів.

ЗМІСТ

	Стор.
ВСТУП	4
ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	5
ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	6
СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	7
ГЛОСАРІЙ	13
НАВЧАЛЬНЕ НАПОВНЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ	15
ЛЕКЦІЙНИЙ КУРС ДИСЦИПЛІНИ	15
ПЛАНІ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ	22
САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТА	34
ТЕМИ РЕФЕРАТІВ (ПОВІДОМЛЕНЬ)	37
ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ	37
ПИТАННЯ ДО ЗАЛІКУ	47
ЗАГАЛЬНОДИДАКТИЧНІ ОЦІНОЧНІ НОРМИ	48
СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	49

ВСТУП

Методичні рекомендації та вказівки до самостійної роботи призначені для студентів спеціальності 8.02030301 Українська мова і література*, які навчаються за кредитно-трансферною системою організації навчального процесу.

Мета курсу: розширення обсягу знань про антропоніми та топоніми, конкретизація деяких правописних моментів ономастичної лексики, а також розгляд онімаа як лексичної одиниці на різних рівнях мовної системи: фонетичному, граматичному, значеннєвому; пізнання лінгвістичних, лінгвокультурологічних, соціолінгвістичних, когнітивних, історичних чинників формування української ономастичної системи.

Завдання курсу:

- висвітлити історію виникнення і функціонування антропонімів і топонімів сучасної української мови;
- ознайомити з особливостями вживання цих груп лексики у літературних творах, фольклорі, культурі;
- конкретизувати переважно граматичні норми правопису особових назв;
- підвищити рівень культури усного й писемного мовлення студентів;
- виробити в студентів уважне й критичне ставлення до свого мовлення й суспільної мовної практики;
- збагатити лексичний запас студентів новими термінами з фахової підготовки;
- навчити студентів самостійно працювати з науковою, навчальною, довідковою літературою.

У результаті вивчення курсу студент оволодіває такими компетентностями:

I. Загальнопредметні:

1. Володіння термінологічним апаратом.
2. Володіння орфоепічними, орфографічними, лексичними, граматичними і стилістичними нормами сучасної української літературної мови.
3. Уміння користуватись науковою, навчальною, довідковою літературою.
4. Уміння вести наукову дискусію й володіння навичками публічного виступу.
5. Уміння критично оцінювати отриману наукову інформацію.
6. Уміння здійснювати відбір та аналіз фактичного матеріалу.
7. Володіння методикою створення усного й письмового наукового тексту за спеціальністю.

II. Фахові:

1. Знання основної термінології, пов'язаної з українською антропонімікою та топонімікою.

2. Знання особливостей походження, будови, вживання і правопису різних груп антропонімів і топонімів.
3. Уміння аналізувати оніми на різних рівнях мовної системи; встановлювати їх походження.
4. Уміння аналізувати ономастичну лексику в лінгвістичному, лінгвокультурологічному, соціолінгвістичному, когнітивному, історичному аспектах.
5. Знання правил правопису онімів, особливостей їх транслітерації та відмінювання.

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Денна форма навчання

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		<i>денна форма навчання</i>	
Кількість кредитів – 6	Галузь знань: 0203 Гуманітарні науки Спеціальність: 8.02030301 Українська мова і література*	Варіативна	
Модулів – 2		Рік підготовки:	
		I	
Індивідуальне науково-дослідне завдання: реферат		Семестр	
Загальна кількість годин – 180		13	14
		Лекції	
		16	14
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 1, 7	Практичні, семінарські		
	14	16	
	Самостійна робота		
	60	60	
	Вид контролю:		
	Залік	Залік	

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної та індивідуальної роботи становить: для денної форми навчання – 180 год.: 60 год. – аудиторні заняття, 120 год. – самостійна робота (33% ~ 67%).

Заочна форма навчання

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		<i>денна форма навчання</i>	
Кількість кредитів – 6	Галузь знань: 0203 Гуманітарні науки Спеціальність: 8.02030301 Українська мова і література*	Варіативна	
Модулів – 2		Рік підготовки:	
		I	
Індивідуальне науково-дослідне завдання: реферат		Семестр	
Загальна кількість годин – 180		13	14
		Лекції	
Тижневих годин для заочної форми навчання: аудиторних – 1, 7	Освітньо-кваліфікаційний рівень: магістр	16	12
		Практичні, семінарські	
		6	8
		Самостійна робота	
		68	70
		Вид контролю:	
		Залік	Залік

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної та індивідуальної роботи становить: для заочної форми навчання – 180 год.: 42 год. – аудиторні заняття, 138 год. – самостійна робота (23% ~ 77%).

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Модуль 1. Особливості українського ономастикону.

Тема 1. Ономастика як спеціальна лінгвістична наука. Функції ономастики. Розвиток української ономастики. Онімна лексика, її місце в складі сучасної української мови. Семантика онімів. Онімний простір та класифікація власних назв. Аспекти методології ономастичних досліджень.

Антропоніміка як окрема галузь мовознавства і як складова частина ономастики. Історія розвитку української антропонімії. Теоретичні аспекти вивчення власних особових імен.

Топоніміка як наука про власні географічні назви. Історія дослідження української топонімії.

Тема 2. Власне ім'я як найдавніше антропонімічне утворення. Специфіка семантики власних особових імен. Походження імен. Склад українських імен та основні мотиви їх вибору. Імена в українських

фразеологізмах. Походження імен по батькові. Правопис і відмінювання власних імен та імен по батькові.

Прізвище як успадкована офіційна назва. Становлення та дефініція терміну „прізвище”. Основні джерела творення українських прізвищ. Особливості граматичної і морфемної структури прізвищ українців: синтаксична і морфологічна структура, частиномовна належність, родові й числові форми українських прізвищ. Правопис прізвищ і відпрізвищевих утворень. Особливості відтворення російських та інших прізвищ іншомовного походження українською мовою.

Тема 3. Прізвиська як своєрідний лексичний пласт і органічна складова антропонімікону України. Ознаки прізвиськ. Дефініція поняття „прізвисько”. Класифікації прізвиськ.

Псевдоніми й антропономи як різновиди антропонімів. Походження та класифікація псевдонімів. Антропоніми, що стали антропономами. Термін і власна назва. Власні імена і філологія.

Тема 4. Топоніми як специфічний різновид пропріальної лексики. Класифікація топонімів.

Модуль 2. Типологічна ономастика.

Тема 1. Аспекти методології ономастичних досліджень. Амбівалентність як основний методологічний принцип ономастики. Принцип системності як важливий аспект методології ономастичних досліджень. Знакова сутність ономастики. Принцип соціальної обумовленості ономастики. Методологічне значення індуктивного та дедуктивного способів пізнання ономастичної реальності.

Тема 2. Ономастична семасіологія. Апелятивна та пропріальна сфери лексики. Проблеми лексичної семантики власних назв. Онімична амбівалентність власних та загальних назв. Ономастична метафоричність широковживаних онімів.

Тема 3. Ономастична лексикологія в типологічному ракурсі. Топонімна синекдоха, топонімна метонімія як універсальні принципи пропріальної номінації. Топонімна метафора, гіпербола, літота, оксюморон, евфемізм та дисфемізм в ономастичних системах. Інші принципи пропріальної номінації в ономастичних системах.

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Денна форма навчання

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	Усього	у тому числі					Усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	ср		л	п	лаб	інд	ср
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1												
Особливості українського ономастикону												
Тема	1.	16	4	2			10					

Ономастика як спеціальна лінгвістична наука. Антропоніміка й топоніміка як складові частини ономастики												
Тема 2. Власні особові імена і прізвища	28	4	4			20						
Тема 3. Прізвиська. Псевдоніми. Антропономи	18	4	4			10						
Тема 4. Топоніми як специфічний різновид пропріальної лексики.	28	4	4			20						
Усього годин:	90	16	14			60						

Модуль 2

Типологічна ономастика												
Тема 1. Аспекти методології ономастичних досліджень.	18	4	4			10						
Тема 2. Ономастична семасіологія.	30	4	6			20						
Тема 3. Ономастична лексикологія в типологічному ракурсі.	42	6	6			30						
Усього годин:	90	14	16			60						

Заочна форма навчання

Назви	Кількість годин
-------	-----------------

змістових модулів і тем	Денна форма						Заочна форма					
	Усього	у тому числі					Усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	ср		л	п	лаб	інд	ср
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1												
Особливості українського ономастикону												
Тема 1. Ономастика як спеціальна лінгвістична наука. Антропоніміка й топоніміка як складові частини ономастики	14	4				10						
Тема 2. Власні особові імена і прізвища	26	4	2			20						
Тема 3. Прізвиська. Псевдоніми. Антропономи	24	4	2			18						
Тема 4. Топоніми як специфічний різновид пропріальної лексики.	26	4	2			20						
Усього годин:	90	16	6			68						

Модуль 2

Типологічна ономастика												
Тема 1. Аспекти методології ономастичних досліджень.	26	4	2			20						
Тема 2. Ономастична семасіологія.	28	4	4			20						
Тема 3.	36	4	2			30						

Ономастична лексикологія в типологічному ракурсі.												
Усього годин:	90	12	8			70						

Теми практичних занять

Денна форма навчання

I півріччя

I півріччя

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Ономастика як спеціальна лінгвістична наука	2
2	Власне ім'я як найдавніше антропонімічне утворення	2
3	Прізвище: історія, семантика, структура	2
4	Прізвиська як своєрідний лексичний пласт й органічна складова антропонімікону України	2
5	Походження і функціонування псевдонімів та антропономів	2
6	Топоніми як специфічний різновид пропріальної лексики.	4
	Разом:	14

II півріччя

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Аспекти методології ономастичних досліджень	4
2	Ономастична семасіологія	6
3	Ономастична лексикологія в типологічному ракурсі	6
	Разом:	16

Заочна форма навчання

I півріччя

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Власні особові імена і прізвища	2
2	Прізвиська. Псевдоніми. Антропономи	2
3	Топоніми як специфічний різновид пропріальної лексики	2
	Разом:	6

II півріччя

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Аспекти методології ономастичних досліджень	2
2	Ономастична семасіологія	4
3	Ономастична лексикологія в типологічному ракурсі	2

	Разом:	8
--	--------	---

Самостійна робота
Денна форма навчання

з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Антропоніміка й топоніміка як складові частини ономастики	10
2	Правопис і відмінювання власних імен та імен по батькові	5
3	Правопис прізвищ і відпрізвищевих утворень	15
4	Прізвиська	5
5	Походження антропонімів і псевдонімів	5
6	Топонімія України	20
7	Аспекти методології ономастичних досліджень	10
8	Ономастична семасіологія	20
9	Ономастична лексикологія в типологічному ракурсі	30
	Разом:	120

Заочна форма навчання

з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Антропоніміка й топоніміка як складові частини ономастики	10
2	Правопис і відмінювання власних імен та імен по батькові	5
3	Правопис прізвищ і відпрізвищевих утворень	15
4	Прізвиська	8
5	Походження антропонімів і псевдонімів	10
6	Топонімія України	20
7	Аспекти методології ономастичних досліджень	20
8	Ономастична семасіологія	20
9	Ономастична лексикологія в типологічному ракурсі	30
	Разом:	138

Індивідуальні навчально-дослідні завдання

Підготовка реферату з актуальних питань української ономастики

Методи навчання

Усний виклад матеріалу, проблемне навчання, робота з підручником, довідниками та додатковими джерелами, вправи, спостереження над усним мовленням, спостереження над мовним матеріалом, порівняльний аналіз, інтерактивні імітаційні методи (рольові ігри, ситуативні завдання).

Методи контролю

Перевірка завдань для самостійної роботи, до практичних занять, тестових завдань, модульної контрольної роботи.

**Розподіл балів, які отримують студенти
Денна форма навчання
I півріччя**

Поточне тестування та самостійна робота					МКР	Накопичувальні бали/ Сума
Модуль 1						
T1	T2	T3	T4		150	300/100
30	45	35	40			

II півріччя

Поточне тестування та самостійна робота					МКР	Накопичувальні бали/ Сума
Модуль 2						
T1	T2	T3			150	300/100
40	50	60				

**Заочна форма навчання
I півріччя**

Поточне тестування та самостійна робота						Накопичувальні бали/ Сума
Модуль 1						
T1	T2	T3	T4			300/100
65	85	70	80			

II півріччя

Поточне тестування та самостійна робота						Накопичувальні бали/ Сума
Модуль 2						
T1	T2	T3				300/100
85	95	120				

Шкала оцінювання: національна та ECTS

ОЦІНКА ЄКТС	СУМА БАЛІВ	ОЦІНКА ЗА НАЦІОНАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ	
		екзамен	залік
A	90-100	5 (відмінно)	5/відм./зараховано
B	80-89	4 (добре)	4/добре/ зараховано
C	65-79		
D	55-64	3 (задовільно)	3/задов./ зараховано
E	50-54		
FX	35-49	2 (незадовільно)	Не зараховано

ГЛОСАРІЙ

1. **Ономастика** (від грецького *ONOMA* – ім'я, назва) – спеціальна історична дисципліна, що вивчає власні імена, їх функціонування в мові і суспільстві, закономірності їх утворення, розвитку і постійних перетворень.

2. **Антропоніміка** як складова частина ономастики займається теоретичними і прикладними питаннями іменування людей. Антропонімія є об'єктом вивчення різних гуманітарних наук, оскільки вона завжди перебувала в тісних взаємозв'язках з апелятивним словником та онімною лексикою і тому є носієм тих ознак, що характерні для лексики взагалі, як і тих, що властиві лише їм.

3. Термін «**антропонімія**» у широкому розумінні означає сукупність лінгвістичних груп, якими позначаються як власні імена людей (прізвище, ім'я, по-батькові, прізвисько), так і назви їхніх фізичних якостей, зокрема віку, статі, зовнішніх ознак (немовля, дитина, молодик, дівчина, красуня) тощо.

4. **Антропоніми** – власні імена людей (особисті імена, імена по батькові, прізвища, прізвиська).

5. **Власні імена** є мовними одиницями, тому мають розглядатися як об'єкт мовознавства; власні імена – це номінативні, а не комунікативні одиниці мови, які представлені у категорії конкретних іменників.

6. **Ім'я** – це не спадкове й не родове найменування, а однопоколінна індивідуальна назва, яка надається людині при народженні й під якою ця людина відома протягом усього життя в суспільстві.

7. **Прізвище** – це правова категорія, елемент сімейного права. Вза юридичним словником прізвище – це оформлена офіційними документами родова назва людини, яка приєднується до її імені і яку людина одержує після народження або в шлюбі та, як правило, передає своїм нащадкам. Як свідчить VIII том Словника української мови, прізвище - це "найменування особи, набуте при народженні або вступі в шлюб, що передається від покоління до покоління і вказує на спорідненість".

8. Умовні імена, які втаємничують справжні, дістали назву **псевдонімів**. У наш час збережено право на псевдонім кожного, хто хоче його мати. Вибраний псевдонім стає інтелектуальною власністю автора, а обов'язок усіх юридичних осіб чи організацій, з якими він має справу, на його бажання, — зберігати таємницю.

9. **Власне псевдоніми** — форми, створені в традиції тієї чи іншої мови і є повним вираженням прізвища та імені: *Панас Мирний* (П. Рудченко).

10. **Узагальнюючими псевдонімами** називаються словотвори, в яких міститься вказівка на національність, соціальне становище, партійність, особисті прикмети автора: *Українець* (М. Драгоманов), Серед цієї групи виділяються **фразеоніми** — описові псевдоніми, що поєднують у собі вказівки на різні прикмети: *Один з молодіжі* (І. Франко).

11. **Криптоніми** — літера чи літери, які замість підписів ставлять автори під творами, аббревіатури ініціалів: *Т.Г.Ш.* (Тарас Григорович Шевченко)', кінцеві літери імені та прізвища: *Н.Ч.* (Іван Крип'якевич).
12. **Графоніми** — псевдоніми, виражені умовними таємничими знаками: 1/3000000 — В. М. Плащанський.
13. **Алоніми** — друге ім'я — чуже ім'я реальної особи. Так, Іван Франко підписувався М. Толмачов.
14. **Анаграми** — інверсійний запис свого імені: Чивомискам — М. Максимович.
15. **Антропоніми** часто стають основою творення нових найменувань, що дістали назву антропономи. Цей процес відбувається здебільшого за законами метонімії — перенесення назви із суб'єкта на об'єкт на основі суміжності позпачуинпих ними понять.
16. **Андронім** — жіноче прізвисько, утворене від чоловічого прізвища, імені або прізвиська.
17. **Астіонім** — власна назва поселення міського типу.
18. **Гелонім** — власна назва болота чи заболоченого місця.
19. **Гідронім** — вид топоніма, власна назва будь-якого водного об'єкта.
20. **Гідроніміка** — розділ топоніміки, що вивчає власні назви водних об'єктів, закономірності їх виникнення, розвиток і функціонування.
21. **Гідронімія** — сукупність гідронімів.
22. **Годонім** — власна назва лінійного об'єкта в місті (проспекту, вулиці, провулка, набережної).
23. **Денотат** — будь-який об'єкт, що отримав власну назву.
24. **Ергонім** — власна назва організації, виробничого та суспільного об'єднання.
25. **Комонім** — власна назва поселення сільського типу.
26. **Метронім, матронім** — вид антропоніма, власна назва сина чи дочки за іменуванням матері.
27. **Мікротопонім** — вид топоніма, власна назва невеликого місцевого географічного об'єкта.
28. **Ойконім** — вид топоніма, власна назва будь-якого поселення.
29. **Ойконімія** — сукупність ойконімів.
30. **Патронім** — вид антропоніма, найменування людини, утворене від імені, прізвища чи прізвиська батька.
31. **Прізвисько** — вид антропоніма, неофіційне особове іменування, яким середовище індивідуалізує або характеризує людину.
32. **Топонім** — власна назва будь-якого географічного об'єкта на Землі.
33. **Топоніміка** — розділ ономастики, що вивчає походження, значення та функціонування топонімів.
34. **Топонімія** — сукупність топонімів.
35. **Хоронім** — власна назва будь-якої території.
36. **Хрононім** — власна назва значного відрізка часу.

НАВЧАЛЬНЕ НАПОВНЕННЯ КУРСУ
ДФН
ЛЕКЦІЙНИЙ КУРС ДИСЦИПЛІНИ
Лекції № № 1-2
(4 години)

Ономастика як спеціальна лінгвістична й історична наука.
Антропоніміка й топоніміка як складові частини ономастики
План

1. Ономастика як наука: предмет, завдання й проблематика.
2. Розвиток ономастики як наукової дисципліни: здобутки, проблематика, перспективи.
3. Загальні аспекти та положення ономастичних досліджень.
4. Антропоніміка як галузь мовознавства.
5. Історія розвитку української антропонімії.
6. Теоретичні аспекти вивчення власних особових імен.
7. Топоніміка як її складова частина ономастики.
8. Становлення української топонімічної науки.

Ключові слова: ономастика, онім, власне ім'я, антропоніміка, антропонімія, особове ім'я, топоніміка, топонімія.

Мета: ознайомити з особливостями ономастики як наукової дисципліни, з основними векторами її досліджень, проблематикою та історією розвитку в Україні, а також із загальними аспектами та положеннями ономастичних досліджень; ознайомити з особливостями антропоніміки й топоніміки як складовими частинами ономастики та з основною проблематикою у цих галузях.

Завдання:

- розкрити мету, завдання, об'єкт ономастики та її зв'язок з іншими дисциплінами;
- описати й охарактеризувати основні етапи розвитку української ономастики;
- здійснити огляд основних здобутків у ономастики;
- з'ясувати загальні аспекти та положення ономастичних досліджень
- розкрити мету, завдання, об'єкт антропоніміки й топоніміки та їх зв'язок з іншими дисциплінами;
- описати й охарактеризувати основні етапи розвитку антропоніміки й топоніміки;
- здійснити огляд основних здобутків у галузі антропоніміки й топоніміки;
- з'ясувати теоретичні аспекти вивчення власних особових імен.

Література

1. *Веселовский С.Б.* Ономастикон. Древнерусские имена, отчества, фамилии. – М.: Наука, 1974. – 382 с.

2. Герасимчук В.А., Нечипоренко А.Ф. Антропоніми: історія і сучасність: Навч. посіб. – Кам'янець-Подільський: Абетка, 2002. – 152 с.
3. Глинський І. Твоє ім'я – твій друг. – К.: Наук. думка, 1970. – 223 с.
4. Гумецька Л.Л. Народні форми хрещених імен в українській мові XIV–XV ст. // Українська та діалектна лексика. – К., 1985. – С. 113–206.
5. Демчук М.О. Слов'янські автохтонні особові власні імена в побуті українців XIV–XVII ст. – К.: Наук. думка, 1988. – 119 с.
6. Горпинич В.О., Корнієнко І.А. Антропонімія Дніпровського Припоріжжя і суміжних регіонів України: Монографія / За ред. д.філол.н., проф. В.О.Горпинича // Ономастика і апелятиви. – Вип. 25. – Дніпропетровськ-Миколаїв: Вид-во „Гліон”, 2006. – 237 с.
7. Карпенко Ю.О. Ономастика // Українська мова. Енциклопедія, вид. 3-є, зі змін. і доп. — К., 2007. — С. 457.
8. Корнієнко І.А. З історії розвитку української антропоніміки // Ономастика і апелятиви. – Вип. 30. – Дніпропетровськ, 2007.
9. Корнієнко І.А., Середич Г.А. Основні шляхи дослідження антропонімії // Записки з українського мовознавства: Вип. 18: Зб.наук.праць / Відп.ред. О.І.Бондар. – Одеса: Астропринт, 2009. – С. 290-296.
10. Масенко Л.Т. Українські імена і прізвища. – К.: Наук. думка, 1990. – 48 с.
11. Німчук В.В. Про необхідність вивчення топоніміки у зв'язку з народними говорами // Питання топоніміки та ономастики: Матеріали І Республ. наради з питань топоніміки та ономастики / Відп. ред. К.К. Щлуйко. — К., 1962. — С. 45-53.
12. Теория и методика ономастических исследований / Отв. ред. А.П. Непокупный. — М., 1986. — 256 с.
13. Худаш М.Л. З історії української антропонімії. – К.: Наук. думка, 1977. – 235 с.
14. Купчинський О. А. Найдавніші слов'янські топоніми України як джерело історико-географічних досліджень (Географічні назви на -ичі). – К., 1981.
15. Лобода В. В. Топонімія Дніпро-Бузького межиріччя. – К.: Вища школа, 1976.
16. Стрижак О.С. За ґрунтовність топонімічних досліджень // Науково-інформаційний бюлетень Архівного управління УРСР. — К., 1963. — №3. — С. 79-82.
17. Худаш М. Л., Демчук М. О. Походження українських карпатських і прикарпатських назв населених пунктів (відантропонімії утворення). – К., 1991. - 267 с.

18. Цілуйко К.К. Перспективи подальшого розвитку української ономастики // Повідомлення української ономастичної комісії / Відп. ред. К.К. Цілуйко. — К., 1967. — Вип. 3. — С. 3-12.

Лекція № 3

(2 години)

Тема: Власне ім'я як найдавніше антропонімічне утворення

1. Специфіка семантики власних особових імен.
2. Походження імен.
3. Склад українських імен та основні мотиви їх вибору.

Ключові слова: власне особове ім'я, календарне ім'я, імена-обереги

Мета: розкрити специфіку семантики власних особових імен, їх походження, склад й основні мотиви вибору.

Завдання:

- проаналізувати функції власних особових імен;
- визначити специфіку ономастичної системи різних народів;
- здійснити історико-лінгвістичний і соціологічний огляд власних імен в українському мовленні;
- проаналізувати основні мотиви обрання імені.

Література

1. *Веселовский С.Б.* Ономастикон. Древнерусские имена, отчества, фамилии. – М.: Наука, 1974. – 382 с.
2. *Герасимчук В.А., Нечипоренко А.Ф.* Антропоніми: історія і сучасність: Навч. посіб. – Кам'янець-Подільський: Абетка, 2002. – 152 с.
3. *Глинський І.* Твоє ім'я – твій друг. – К.: Наук. думка, 1970. – 223 с.
4. *Гумецька Л.Л.* Народні форми хрещених імен в українській мові XIV–XV ст. // Українська та діалектна лексика. – К., 1985. – С. 113–206.
5. *Демчук М.О.* Слов'янські автохтонні особові власні імена в побуті українців XIV–XVII ст. – К.: Наук. думка, 1988. – 119 с.
6. *Масенко Л.Т.* Українські імена і прізвища. – К.: Наук. думка, 1990. – 48 с.

Лекція № 4

(2 години)

Тема: Прізвище як успадкована офіційна назва

План

1. Становлення та дефініція терміну «прізвище».
2. Основні джерела творення українських прізвищ.
3. Особливості граматичної структури прізвищ українців:
 - 1) синтаксична і морфологічна структура прізвищ;
 - 2) частиномовна належність прізвищ;
 - 3) родові форми прізвищ;
 - 4) числові форми прізвищ.

Ключові слова: прізвище, прізвисько, прізвищева назва, антропонім

Мета: ознайомити з розвитком та становленням прізвищевої термінології, особливостями семантики і структури сучасних прізвищ українців.

Завдання:

- проаналізувати процес виникнення й усталення прізвищ як окремого класу спадкових найменувань людей;

- охарактеризувати основні джерела творення українських прізвищ;

- з'ясувати лексико-семантичні особливості твірних основ прізвищ;

- розглянути особливості граматичної структури сучасних прізвищ.

Література

1. Герасимчук В.А., Нечипоренко А.Ф. Антропоніми: історія і сучасність: Навч. посіб. – Кам'янець-Подільський: Абетка, 2002. – 152 с.
2. Желєзняк І.М. Українські прізвища на -ист (-а, -ий) // Мовознавство. – 1975. – № 2. – С. 44–54.
3. Жовтобрюх М.А. Про термін прізвище // Мовознавство. – 1969. – № 4. – С. 82–86.
4. Керста Р.Й. Антропоніми – основа вивчення лексики, що характеризує особисті властивості людини // З історії української лексикології. – К., 1980. – С. 200–213.
5. Коломієць В.Т. Прізвища на -ов, -ев (-ів) та -ин, -ін в українській мові // Українська мова і література в школі. – 1951. – № 3. – С. 75–77.
6. Корнієнко І.А. До питання про виникнення антропонімів Наддніпрянщини // Ономастика і апелятиви. – Вип. 13. – Дніпропетровськ, 2001. – С. 66–69.
7. Корнієнко І.А. Прізвища з суфіксом -ар в Нижній Наддніпрянщині // Ономастика і апелятиви. – Вип. 14. – Дніпропетровськ, 2001. – С. 80–85.
8. Корнієнко І.А. Морфемна будова відіменних прізвищ Нижньої Наддніпрянщини // Ономастика і апелятиви. – Вип. 15. – Дніпропетровськ, 2001. – С. 50–59.
9. Корнієнко І.А. Валентність суфікса -енк-о в основах відапелятивних прізвищ Нижньої Наддніпрянщини // Ономастика і апелятиви. – Вип. 17. – Дніпропетровськ, 2002. – С. 70–75.
10. Корнієнко І.А. Особові апелятиви як джерело творення сучасних прізвищ Дніпровського Припоріжжя // Ономастика і апелятиви. – Вип. 23. – Дніпропетровськ, 2005. – С. 110–117.
11. Корнієнко І.А. Дещо про семантику відапелятивних прізвищ Дніпровського Припоріжжя // Українська література в загальноосвітній школі. – № 1. – 2005. – С. 55–56.

12. *Корнієнко І.А.* Від професійно-соціальних назв до сучасних прізвищ (на матеріалі антропонімів Дніпровського Припоріжжя) // Українська література в загальноосвітній школі. – № 2. – 2005. – С. 16–17.
13. *Корнієнко І.А.* Прізвища ад'єктивного типу в Дніпровському Припоріжжі // Українська література в загальноосвітній школі. – № 3. – 2005. – С. 35–37.
14. *Корнієнко І.А.* Іншомовні елементи в українській антропонімії (Дніпровське Припоріжжя) // Українська література в загальноосвітній школі. – № 5. – 2005. – С. 47–50.
15. *Корнієнко І.А.* Питання граматичної структури прізвищ // Філологічні читання: матеріали міжвузівської наукової конференції. – Миколаїв: МДУ, 2005. – С.35-37.
16. *Горпинич В.О., Корнієнко І.А.* Антропонімія Дніпровського Припоріжжя і суміжних регіонів України: Монографія / За ред. д.філол.н., проф. В.О.Горпинича // Ономастика і апелятиви. – Вип. 25. – Дніпропетровськ-Миколаїв: Вид-во „Іліон”, 2006. – 237 с.
17. *Корнієнко І.А.* Особливості морфемної структури субстантивних прізвищ Дніпровського Припоріжжя // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія „Лінгвістика”: збірник наукових праць. – Вип. 7. – Херсон: ХДУ, 2008. – С.183-187.
18. *Корнієнко І.А.* Особливості граматичної структури прізвищ // Записки з українського мовознавства: Вип. 18: Зб.наук.праць / Відп.ред. О.І.Бондар. – Одеса: Астропринт, 2009. – С. 297-305.
19. *Масенко Л.Т.* Українські імена і прізвища. – К.: Наук. думка, 1990. – 48 с.
20. *Масенко Л.Т.* Українські прізвища з суфіксом -ій // Мовознавство. – 1976. – № 5. – С. 73–75.
21. *Горпинич В.О., Корнієнко І.А.* Антропонімія Дніпровського Припоріжжя і суміжних регіонів України: Монографія: 2-ге видання, доп.і випр. / За ред. д.філол.н., проф. В.О.Горпинича // Ономастика і апелятиви. – Вип. 38. – Дніпропетровськ-Миколаїв, 2012. – 232 с.
22. *Никонов В.А.* География фамилий. – М.: Наука, 1988. – 191 с.
23. *Редько Ю.К.* Довідник українських прізвищ. – К.: Рад. школа, 1969. – 255 с.
24. *Редько Ю.К.* Основні словотворчі типи сучасних українських прізвищ у порівнянні з іншими слов'янськими // Філологічний збірник. К., 1958. – С. 112–129.
25. *Редько Ю.К.* Сучасні українські прізвища. – К.: Наук. думка, 1966. – 216с.
26. *Суперанская А.В.* Структура имени собственного. Фонология и морфология. – М.: Наука, 1969. – 207 с.
27. *Сухомлин І.Д.* З історії українських прізвищ // Українська мова в школі. – 1965. – № 4. – С. 24–28.

28. *Ткаченко О.Б.* Українські прізвища з суфіксом -енк-о та споріднені утворення (питання походження) // *Слов'янське мовознавство.* – К., 1958. – Вип. 2. – С. 38–53.
29. *Худащ М.Л.* З історії формування і становлення українських прізвищ // *Мовознавство.* – 1969. – № 2. – С. 37–46.

Лекція № 5

(2 години)

Тема: Прізвиська як імена –характеристики людей

План

4. Прізвиська як своєрідний лексичний пласт. Дефініція поняття „прізвисько”. Ознаки прізвиськ.
5. Класифікації прізвиськ в ономастичній науці.
6. Індивідуальні прізвиська: класифікація за лексичною базою.
7. Класифікація індивідуальних прізвиськ за мотивами номінації.
8. Класифікація прізвиськ за емоційно-експресивним забарвленням.
9. Родичівські прізвиська. Андроніми. Патроніми. Матроніми.

Ключові слова: прізвисько, андронім, патронім, матронім

Мета: ознайомити з розвитком та становленням прізвиськ як своєрідної групи антропонімічної лексики; особливостями семантики і структури прізвиськ українців.

Завдання:

- проаналізувати процес виникнення й розповсюдження прізвиськ як окремого класу спадкових найменувань людей;
- охарактеризувати основні джерела творення українських прізвиськ;
- розглянути основні класифікації прізвиськ в ономастичній науці.

Література

1. *Антонюк О.В.* Лексико-семантична група прізвиськ, що вказують на звички, уподобання, вчинки людини (на матеріалі антропонімії Донеччини) / *О.В. Антонюк // Актуальні питання антропоніміки / Відп. ред. І.В. Єфименко.* - К., 2005.- С. 25-30.
2. *Близнюк Б.* Сучасні гуцульські прізвиська / *Б. Близнюк, М. Будз // Наукові записки. Серія “Мовознавство” / Кіровоград. держ. пед. у-тет ім. В.К. Винниченка.* - Кіровоград, 2001. - С. 93-95.
3. *Вербич С.О.* Деякі прізвища і прізвиська українців з погляду походження / *С.О. Вербич // Актуальні питання антропоніміки : зб. мат. наук. Читань пам'яті Юліана Костянтиновича Редька / Відп. ред. І.В. Єфименко.* - К., 2005.- С. 56-62.
4. *Осташ Р.І.* Із життя сучасних українських прізвиськ. 2 / *Р.І. Осташ // Українське і слов'янське мовознавство.* - № 4 (138). - Ужгород, 2001. - С. 408-412.
5. *Павликівська Н.М.* Питання української псевдонімії ХХ століття / *Н.М. Павликівська.* - Вінниця : Глобус-прес, 2011. - 386 с.
6. *Словник прізвиськ північно-західної України : у 3-х т. / Упорядник Г.Л.*

- Аркушин. - Луцьк : РВВ "Вежа" Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки, 2009.
7. Федотова НМ. Сучасні прізвиська Луганщини: когнітивна прагматика творення тексту оніма : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : 10.02.01 "Українська мова" / Н.М. Федотова ; Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна. - Харків, 2008. - 20 с.
 8. Чабаненко В.А. Прізвиська Нижньої Наддніпрянщини : у 2-х кн. / В.А. Чабаненко. - Запоріжжя, 2005.
 9. Черняхівська Є.М. Про одну з особливостей української антропонімії (колективні прізвиська) / Є.М. Черняхівська // Вісник Львів. університету ім. І. Франка. Серія філологічна. - Львів : Львів. ун-т ім. І. Франка, 1975. -Вип. 9. - С. 62-65.
 10. Чучка П.П. Розвиток імен і прізвищ / П.П. Чучка // Історія української мови (Лексика і фразеологія). - К. : Наукова думка, 1983. - С. 592-620.
 11. Шульська Н.М. Неофіційна антропонімія Західного Полісся : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : 10.02.01 "Українська мова" / Н.М. Шульська ; Волинський національний університет імені Лесі Українки.-Луцьк, 2011. - 20 с.

Лекція № 6 **(2 години)**

Тема: Псевдоніми й антропоніми як різновиди антропонімів

1. Походження псевдонімів
2. Антропоніми, що стали антропономами.
3. Термін і власна назва.

Ключові слова: псевдонім, антропонім, антропоном, термін

Мета: ознайомити з особливостями творення й функціонування псевдонімів та антропономів.

Завдання:

- охарактеризувати основні мотиви та причини виникнення псевдонімів;
- подати відомості з історії походження умовних найменувань;
- розглянути класифікації псевдонімів та особливості функціонування їх основних різновидів;
- описати процес творення антропономів;
- проаналізувати класифікацію антропономів за розрядами;
- охарактеризувати процес виникнення термінів-антропономів та особливості їх функціонування.

Література

1. Герасимчук В.А., Нечипоренко А.Ф. Антропоніми: історія і сучасність: Навч. посіб. – Кам'янець-Подільський: Абетка, 2002. – 152 с.
2. Павликівська Н.М. Питання української псевдонімії ХХ століття. – Вінниця, 2009. – 388 с.
3. Дмитриев В.Г. Скрывшие свое имя (из истории анонимов и псевдонимов). – М., 1970.

Лекції № № 7-8

(4 години)

Тема: Топоніми як специфічний різновид пропріальної лексики

План

1. Топонімія як базове поняття топоніміки. Топоніми та їх традиційні різновиди.
2. Різні підходи до топонімічних класифікацій.
3. Поняття “мікротопонім”. Особливості мікротопонімії.
4. Класифікації мікротопонімів.
5. Структурно-словотвірний аспект вивчення мікротопонімів.

Ключові слова: топоніміка, топонімія, топонім, мікротопонім, географічна назва

Мета: ознайомити з особливостями топонімії, з основними видами топонімів; розкрити поняття „мікротопонім” і висвітлити класифікації та структурно-словотвірний аспект вивчення мікротопонімів.

Завдання:

- розкрити поняття „топонім” та „мікротопонім”;
- охарактеризувати різні підходи до класифікацій топонімів та мікро топонімів;
- з’ясувати структурно-словотвірний аспект вивчення мікро топонімів.

Література

1. Купчинський О. А. Найдавніші слов'янські топоніми України як джерело історико-географічних досліджень (Географічні назви на -ичі). – К., 1981.
2. Лобода В. В. Топонімія Дніпро-Бузького межиріччя. – К.: Вища школа, 1976.
3. Суперанская А. В. Структура имени собственного: Фонология и морфология. – М.: Наука, 1969.
4. Худаш М. Л., Демчук М. О. Походження українських карпатських і прикарпатських назв населених пунктів (відантропонімії утворення). – К., 1991. - 267 с.

ПЛАН ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Практичне заняття № 1

(2 години)

Тема: Ономастика як спеціальна лінгвістична й історична наука

План

1. Ономастика як наука: предмет, завдання й проблематика.
2. Розвиток ономастики як наукової дисципліни: здобутки, проблематика, перспективи.
3. Загальні аспекти та положення ономастичних досліджень.
4. Антропоніміка й топоніміка як складові частини ономастики

5. Ключові слова: ономастика, онім, власне ім'я, антропоніміка, антропонімія, особове ім'я, топоніміка, топонімія.

Знати: особливості ономастики як наукової дисципліни, основні вектори її досліджень, проблематику та історію розвитку в Україні, а також антропоніміку й топоніміку як складових частин ономастики та основну проблематику в цих галузях.

Уміти:

- розкрити мету, завдання, об'єкт ономастики та її зв'язок з іншими дисциплінами;
- описати й охарактеризувати основні етапи розвитку української ономастики;
- здійснити огляд основних здобутків у ономастики;
- з'ясувати загальні аспекти та положення ономастичних досліджень;
- розкрити мету, завдання, об'єкт антропоніміки й топоніміки та їх зв'язок з іншими дисциплінами;
- описати й охарактеризувати основні етапи розвитку антропоніміки й топоніміки;
- здійснити огляд основних здобутків у галузі антропоніміки й топоніміки;
- з'ясувати теоретичні аспекти вивчення власних особових імен.

Література

1. Карпенко Ю.О. Ономастика // Українська мова. Енциклопедія, вид. 3-є, зі змін. і доп. — К., 2007. — С. 457.
2. Німчук В.В. Про необхідність вивчення топоніміки у зв'язку з народними говорами // Питання топоніміки та ономастики: Матеріали І Республ. наради з питань топоніміки та ономастики / Відп. ред. К.К. Цілуйко. — К., 1962. — С. 45-53.
3. Стрижак О.С. За ґрунтовність топонімічних досліджень // Науково-інформаційний бюлетень Архівного управління УРСР. — К., 1963. — №3. — С. 79-82.
4. Цілуйко К.К. Перспективи подальшого розвитку української ономастики // Повідомлення української ономастичної комісії / Відп. ред. К.К. Цілуйко. — К., 1967. — Вип. 3. — С. 3-12.
5. Кушевич Л.С., Стрижак О.С. Ономастика на Україні після V Міжнародного з'їзду славістів // Повідомлення української ономастичної комісії / Відп. ред. К.К. Цілуйко. — К., 1966. — Вип. 1. — С. 5-12.
6. Теория и методика ономастических исследований / Отв. ред. А.П. Непокупный. — М., 1986. — 256 с.

Завдання й запитання:

1. Підготувати відповіді на питання плану практичного заняття.
2. Дати відповіді на питання для обговорення:
 - 1) Які класи слів відносяться до пропріальної лексики?

- 2) З якими науками ономастика пов'язана найтісніше? Розкрийте цей зв'язок.
 - 3) Охарактеризуйте донауковий етап розвитку ономастики.
 - 4) Коли відбулося становлення ономастики як науки?
 - 5) Коли почали розглядати пропріальну лексику як особливу категорію мови?
 - 6) Хто і коли запропонував термін „ономастика”?
 - 7) Хто одним із перших розпочав в Україні ономастичні дослідження?:
 - 8) Хто здійснює координацію ономастичних досліджень в Україні?
 - 9) У яких основних аспектах здійснювалося дослідження ономастичної лексики в Україні?
 - 10) Які перспективи вітчизняних ономастичних досліджень?
3. Підготувати самостійну роботу № 1.

Практичне заняття № 2

(2 години)

Тема: Власне ім'я як найдавніше антропонімічне утворення

План

1. Власне ім'я у системі антропонімів. Походження власних особових імен українців.
2. Склад українських імен та основні мотиви їх вибору.
3. Імена в українських фразеологізмах.
4. Походження імен по батькові.
5. Правопис і відмінювання власних імен та імен по батькові.

Ключові слова: власне ім'я, особове ім'я календарне ім'я, імена-обереги

Знати: специфіку семантики власних особових імен, їх походження, склад й основні мотиви вибору.

Уміти:

висвітлювати теоретичні аспекти вивчення власних особових імен;

- аналізувати функції власних особових імен;
- визначати специфіку ономастичної системи різних народів;
- здійснювати історико-лінгвістичний й соціологічний огляд власних імен в українському мовленні;
- аналізувати основні мотиви обрання імені.

Література

1. *Веселовский С.Б.* Ономастикон. Древнерусские имена, отчества, фамилии. – М.: Наука, 1974. – 382 с.
2. *Герасимчук В.А., Нечипоренко А.Ф.* Антропоніми: історія і сучасність: Навч. посіб. – Кам'янець-Подільський: Абетка, 2002. – 152 с.
3. *Глинський І.* Твоє ім'я – твій друг. – К.: Наук. думка, 1970. – 223 с.
4. *Гумецька Л.Л.* Народні форми хрещених імен в українській мові XIV–XV ст. // Українська та діалектна лексика. – К., 1985. – С. 113–206.

5. Демчук М.О. Слов'янські автохтонні особові власні імена в побуті українців XIV–XVII ст. – К.: Наук. думка, 1988. – 119 с.
6. Горпинич В.О., Корнієнко І.А. Антропонімія Дніпровського Припоріжжя і суміжних регіонів України: Монографія / За ред. д.філол.н., проф. В.О.Горпинича // Ономастика і апелятиви. – Вип. 25. – Дніпропетровськ-Миколаїв: Вид-во „Ліон”, 2006. – 237 с.
7. Корнієнко І.А. З історії розвитку української антропоніміки // Ономастика і апелятиви. – Вип. 30. – Дніпропетровськ, 2007.
8. Корнієнко І.А., Середич Г.А. Основні шляхи дослідження антропонімії // Записки з українського мовознавства: Вип. 18: Зб.наук.праць / Відп.ред. О.І.Бондар. – Одеса: Астропринт, 2009. – С. 290-296.
9. Масенко Л.Т. Українські імена і прізвища. – К.: Наук. думка, 1990. – 48 с.
10. Худаш М.Л. З історії української антропонімії. – К.: Наук. думка, 1977. – 235 с.

Завдання і запитання:

1. Підготувати усні зв'язні відповіді на питання для обговорення:
 1. Що таке ім'я? Які ви знаєте значення цього слова?
 2. Чи тотожні поняття *власне ім'я* та *особова назва*?
 3. Яку класифікацію власних імен ви можете запропонувати?
 4. Що ви знаєте про найдавніші імена? Чому власним іменам у минулі часи надавалося магічного значення? Наведіть відомі вам приклади.
 5. Як обирали імена наші прадіди? Охарактеризуйте руський іменослов. Розкажіть про його історичну долю. Ім'я і історія. Чи можна зіставити ці "різновеликі" поняття?
 6. Який вплив справило християнство на розвиток іменної системи української мови? Порівняйте ситуацію з іменами в Україні і в інших країнах.
 7. Дайте лексико-граматичну оцінку антропонімного словотворення пореволюційної доби. Чому ці імена називають "червоними"?
 8. Як з'явилися подвійні імена?
 9. Які власні імена можна вважати українськими? Назвіть їх, обґрунтуйте відповідь. Яких фонетичних змін зазнавали запозичені імена, увійшовши до української лексичної системи?
 10. Як традиційно вибирають ім'я новонародженому? Які ви знаєте сучасні традиції найменувань? Назвіть найпоширеніші імена у сьогочасному користуванні.
2. Виконайте письмово:
 1. Класифікуйте імена у хронологічному порядку. Коли, які імена в нашій історії були поширені і хто їх носії?
Ігор, Рюрик, Ольга, Богдан, Болеслав, Ярослава, Ефросинія, Петро, Лука, Кузьма, Федір, Омелько, Пилип, Мавра, Марія, Іван, Памво, Іов, Марина,

Владлен, Тимур, Оксана, Октябрина, Ельдар, Алла, Вікторія, Людмила, Тетяна, Ганна, Галина, Дарина, Сніжана.

2. Поцікавайтесь "біографією" свого власного імені й напишіть невеличку розповідь про нього.

3. Складіть іменослов вашої родини. Вкажіть на походження цих імен, запишіть пестливі форми від них.

4. Розкрийте зміст поданих прислів'їв. Поясніть їх етимологію. Які народні вірування покладені в їх основу?

1. В день святого Наума добре починати вчитися: наука на ум піде. 2. Варвара ночі урвала, а дня приточила. 3. Варвара снігом постелить, Сава загладить хуртовиною, а Микола морозом придавить. 4. Прийшов Іван Предтеча, забрав свята на плечі. 5. На теплому Олексі шука-риба лід хвостом розбиває. 6. Святий Юрій землю відмикає, святий Петро жито зажинає, святий Ілля у копи складає. 7. На Гліба-Бориса до хліба берися. 8. Прийшов Миколай — коней випасай. 9. Після Івана (Купала) не треба жупана. 10. Прийшов Петро — вирвав листок, прийшов Ілля — вирвав два, прийшов Спас — бери рукавиці про запас. 11. Свята Прасковіє, дай жениха поскоріє. 12. До Дмитра дівка хитра, а на Дмитра хоч комин витри.

5. Підготувати самостійну роботу № 2.

* Див.рекомендовану літературу у загальному списку джерел.

Практичне заняття № 3-4

(4 години)

Тема: Прізвище: історія, семантика, структура

План

1. Прізвище як успадкована офіційна назва. Ознаки прізвища. Становлення прізвищевої термінології.
2. Походження прізвищ українців. Основні джерела творення українських прізвищ.
3. Прізвиська та їх роль у творенні прізвищ.
4. Граматична структура прізвищ українців.

Ключові слова: прізвище, прізвисько, прізвищева назва, антропонім

Знати: особливості розвитку та становлення прізвищевої термінології, специфіку семантики і структури сучасних прізвищ українців.

Уміти:

- аналізувати процес виникнення й усталення прізвищ як окремого класу спадкових найменувань людей;

- характеризувати основні джерела творення українських прізвищ;

- з'ясувати лексико-семантичні особливості твірних основ прізвищ;

- характеризувати особливості граматичної структури сучасних прізвищ українців.

Література

1. Герасимчук В.А., Нечипоренко А.Ф. Антропоніми: історія і сучасність: Навч. посіб. – Кам'янець-Подільський: Абетка, 2002. – 152 с.
2. Желєзняк І.М. Українські прізвища на -ист (-а, -ий) // Мовознавство. – 1975. – № 2. – С. 44–54.
3. Жовтобрюх М.А. Про термін прізвище // Мовознавство. – 1969. – № 4. – С. 82–86.
4. Керста Р.Й. Антропоніми – основа вивчення лексики, що характеризує особисті властивості людини // З історії української лексикології. – К., 1980. – С. 200–213.
5. Коломієць В.Т. Прізвища на -ов, -ев (-ів) та -ин, -ін в українській мові // Українська мова і література в школі. – 1951. – № 3. – С. 75–77.
6. Корнієнко І.А. До питання про виникнення антропонімів Наддніпрянщини // Ономастика і апелятиви. – Вип. 13. – Дніпропетровськ, 2001. – С. 66–69.
7. Корнієнко І.А. Прізвища з суфіксом -ар в Нижній Наддніпрянщині // Ономастика і апелятиви. – Вип. 14. – Дніпропетровськ, 2001. – С. 80–85.
8. Корнієнко І.А. Морфемна будова відіменних прізвищ Нижньої Наддніпрянщини // Ономастика і апелятиви. – Вип. 15. – Дніпропетровськ, 2001. – С. 50–59.
9. Корнієнко І.А. Валентність суфікса -енк-о в основах відапелятивних прізвищ Нижньої Наддніпрянщини // Ономастика і апелятиви. – Вип. 17. – Дніпропетровськ, 2002. – С. 70–75.
10. Корнієнко І.А. Особові апелятиви як джерело творення сучасних прізвищ Дніпровського Припоріжжя // Ономастика і апелятиви. – Вип. 23. – Дніпропетровськ, 2005. – С. 110–117.
11. Корнієнко І.А. Дещо про семантику відапелятивних прізвищ Дніпровського Припоріжжя // Українська література в загальноосвітній школі. – № 1. – 2005. – С. 55–56.
12. Корнієнко І.А. Від професійно-соціальних назв до сучасних прізвищ (на матеріалі антропонімів Дніпровського Припоріжжя) // Українська література в загальноосвітній школі. – № 2. – 2005. – С. 16–17.
13. Корнієнко І.А. Прізвища ад'єктивного типу в Дніпровському Припоріжжі // Українська література в загальноосвітній школі. – № 3. – 2005. – С. 35–37.
14. Корнієнко І.А. Іншомовні елементи в українській антропонімії (Дніпровське Припоріжжя) // Українська література в загальноосвітній школі. – № 5. – 2005. – С. 47–50.
15. Корнієнко І.А. Питання граматичної структури прізвищ // Філологічні читання: матеріали міжвузівської наукової конференції. – Миколаїв: МДУ, 2005. – С.35-37.

16. *Горпинич В.О., Корнієнко І.А.* Антропонімія Дніпровського Припоріжжя і суміжних регіонів України: Монографія / За ред. д.філол.н., проф. В.О.Горпинича // Ономастика і апелятиви. – Вип. 25. – Дніпропетровськ-Миколаїв: Вид-во „Гліон”, 2006. – 237 с.
17. *Корнієнко І.А.* Особливості морфемної структури субстантивних прізвищ Дніпровського Припоріжжя // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія „Лінгвістика”: збірник наукових праць. – Вип. 7. – Херсон: ХДУ, 2008. – С.183-187.
18. *Корнієнко І.А.* Особливості граматичної структури прізвищ // Записки з українського мовознавства: Вип. 18: 36.наук.праць / Відп.ред. О.І.Бондар. – Одеса: Астропринт, 2009. – С. 297-305.
19. *Масенко Л.Т.* Українські імена і прізвища. – К.: Наук. думка, 1990. – 48 с.
20. *Масенко Л.Т.* Українські прізвища з суфіксом -ій // Мовознавство. – 1976. – № 5. – С. 73–75.
21. *Горпинич В.О., Корнієнко І.А.* Антропонімія Дніпровського Припоріжжя і суміжних регіонів України: Монографія: 2-ге видання, доп.і випр. / За ред. д.філол.н., проф. В.О.Горпинича // Ономастика і апелятиви. – Вип. 38. – Дніпропетровськ-Миколаїв, 2012. – 232 с.
22. *Никонов В.А.* География фамилий. – М.: Наука, 1988. – 191 с.
23. *Редько Ю.К.* Довідник українських прізвищ. – К.: Рад. школа, 1969. – 255 с.
24. *Редько Ю.К.* Основні словотворчі типи сучасних українських прізвищ у порівнянні з іншими слов'янськими // Філологічний збірник. К., 1958. – С. 112–129.
25. *Редько Ю.К.* Сучасні українські прізвища. – К.: Наук. думка, 1966. – 216с.
26. *Суперанская А.В.* Структура имени собственного. Фонология и морфология. – М.: Наука, 1969. – 207 с.
27. *Сухомлин І.Д.* З історії українських прізвищ // Українська мова в школі. – 1965. – № 4. – С. 24–28.
28. *Ткаченко О.Б.* Українські прізвища з суфіксом -енк-о та споріднені утворення (питання походження) // Слов'янське мовознавство. – К., 1958. – Вип. 2. – С. 38–53.
29. *Худащ М.Л.* З історії формування і становлення українських прізвищ // Мовознавство. – 1969. – № 2. – С. 37– 46.

Завдання і запитання:

1. Підготувати усні зв'язні відповіді на питання для обговорення:
 1. Що називають прізвищем? Чим прізвище відрізняється від прізвиська?
 2. Що вам відомо про виникнення прізвищ? Які основні джерела є матеріалом для творення українських прізвищ? Наведіть приклади.
 3. Про які аспекти суспільного життя в Україні можуть розповісти антропоніми? Що таке патроніми, матроніми?

4. Подайте морфемну характеристику українських прізвищ. Які суфікси продуктивніше використовуються при їх творенні?
 5. Чи зустрічалися вам прізвища звуконаслідувального характеру?
 6. Як творяться подвійні прізвища? Назвіть відомі вам українські подвійні прізвища.
 7. Як творилися прізвища в інших країнах? Наприклад, у Римській імперії. Проаналізуйте.
2. Виконати письмово:
1. Назвіть художні твори, які мають у своїй назві імена і прізвища? Складіть анотацію до одного із творів.
 2. Утворіть низку прізвищ від поданих імен.
Терентій, Онуфрій, Петро, Павло.
 3. Визначте етимологію прізвищ.
Цвіркало, Гойда, Мацюцька, Ревко, Сокотун, Цикало
 4. Якими ремеслами володіли власники таких прізвищ: Бортник, Гармаш, Гуральник, Стельмах, Шаповал, Гонтар, Кушнір, Бокораш, Дігтяр, Гутник, Соляр, Лимар, Гайдар, Бондар, Тартачник, Смушкар, Сницар, Колісник, Гончар, Тесляр, Лихвар, Снігар, Грабар, Бровар, Гірник, Драгоман, Гендляр, Довбиш, Винокур?
 5. Що ви знаєте про запорозькі прізвища? Випишіть їх із творів М.Старицького "Облога Буші" та І.Нечуя-Левицького "Князь Єремія Вишневецький".
 6. Виписати із поезії Ліни Костенко українські прізвища й пояснити їх з боку лексичної бази та словотвірної структури (Костенко Л.В. Берестечко: історичний роман / Л.В. Костенко. – К.: Укр. письменник, 1999. – 157 с. – С. 153).
 7. Підготувати самостійну роботу № 3.
- * Див. рекомендовану літературу у загальному списку джерел.

Практичне заняття № 5

(2 години)

Тема: Прізвиська як своєрідний лексичний пласт й органічна складова антропонімікону України

План

1. Прізвиська як своєрідний лексичний пласт. Дефініція поняття „прізвисько”. Ознаки прізвиськ.
2. Класифікації прізвиськ в ономастичній науці.
3. Індивідуальні прізвиська: класифікація за лексичною базою.
4. Класифікація індивідуальних прізвиськ за мотивами номінації.
5. Класифікація прізвиськ за емоційно-експресивним забарвленням.
6. Родичівські прізвиська. Андроніми. Патроніми. Матроніми.

Ключові слова: прізвисько, андронім, патронім, матронім

Знати: особливості розвитку та становлення прізвиськ як своєрідної групи антропонімічної лексики; специфіку семантики і структури прізвиськ українців.

Уміти:

- аналізувати процес виникнення й розповсюдження прізвищ як окремого класу спадкових найменувань людей;
- характеризувати основні джерела творення українських прізвищ;
- аналізувати основні класифікації прізвищ в ономастичній науці.

Література

1. Антонюк О.В. Лексико-семантична група прізвищ, що вказують на звички, уподобання, вчинки людини (на матеріалі антропонімії Донеччини) / О.В. Антонюк // Актуальні питання антропоніміки / Відп. ред. І.В. Єфименко.- К., 2005.- С. 25-30.
2. Близнюк Б. Сучасні гуцульські прізвища / Б. Близнюк, М. Будз // Наукові записки. Серія “Мовознавство” / Кіровоград. держ. пед. у-тет ім. В.К. Винниченка. - Кіровоград, 2001. - С. 93-95.
3. Вербич С.О. Деякі прізвища і прізвища українців з погляду походження / С.О. Вербич // Актуальні питання антропоніміки : зб. мат. наук. Читань пам'яті Юліана Костянтиновича Редька / Відп. ред. І.В. Єфименко. - К., 2005.- С. 56-62.
4. Осташ Р.І. Із життя сучасних українських прізвищ. 2 / Р.І. Осташ // Українське і слов'янське мовознавство. - № 4 (138). - Ужгород, 2001. - С. 408-412.
5. Павликівська Н.М. Питання української псевдонімії ХХ століття / Н.М. Павликівська. - Вінниця : Глобус-прес, 2011. - 386 с.
6. Словник прізвищ північно-західної України : у 3-х т. / Упорядник Г.Л. Аркушин. - Луцьк : РВВ “Вежа” Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки, 2009.
7. Федотова Н.М. Сучасні прізвища Луганщини: когнітивна прагматика творення тексту оніма : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : 10.02.01 “Українська мова” / Н.М. Федотова ; Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна. - Харків, 2008. - 20 с.
8. Чабаненко В.А. Прізвища Нижньої Наддніпрянщини : у 2-х кн. / В.А. Чабаненко. - Запоріжжя, 2005.
9. Черняхівська Є.М. Про одну з особливостей української антропонімії (колективні прізвища) / Є.М. Черняхівська // Вісник Львів. університету ім. І. Франка. Серія філологічна. - Львів : Львів. ун-т ім. І. Франка, 1975. -Вип. 9. - С. 62-65.
10. Чучка П.П. Розвиток імен і прізвищ / П.П. Чучка // Історія української мови (Лексика і фразеологія). - К. : Наукова думка, 1983. - С. 592-620.
11. Шульська Н.М. Неофіційна антропонімія Західного Полісся : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : 10.02.01 “Українська мова” / Н.М. Шульська ; Волинський національний університет імені Лесі Українки.-Луцьк, 2011. - 20 с.

Завдання і запитання:

1. Підготувати відповіді на питання плану практичного заняття.

2. Дати відповіді на питання для обговорення:
 - 1) Які ознаки української антропонімної системи допрізвищевого періоду?
 - 2) Які найголовніші ознаки прізвищ?
 - 3) Які прізвища відносять до індивідуальних?
 - 4) Які прізвища є родичівськими?
 - 5) У чому особливість колективних і сімейно-родових прізвищ?
 - 6) Що таке патронім? Матронім? Андронім? Наведіть приклади.
3. Пояснити, що означають перераховані прізвища: Дерикат, Бойко, Кирпа, Салій, Мазур, Дзюба, Ющук, Драгоман, Бокораш, Манюня, Хижнячка, Степанида, Шептуха, Головач, Бомок.
4. Навести приклади прізвищ, утворених від прізвищ чи імен відомих осіб, літературних і казкових героїв (наприклад: Шумахер (той, хто добре водить машину, водій), Казанова (той, хто любить жінок)).
5. Підготувати самостійну роботу № 4.

Практичне заняття № 6

(2 години)

Тема: Походження й функціонування псевдонімів та антропонімів

План

1. Псевдоніми як умовні імена. Походження псевдонімів.
2. Класифікація псевдонімів.
3. Поняття про антропономи. Антропоніми, що стали антропономами.
4. Термін і власна назва. Власні імена і філологія.

Ключові слова: псевдонім, антропонім, антропоном, термін

Знати: особливості творення й функціонування псевдонімів та антропонімів.

Уміти:

- характеризувати основні мотиви та причини виникнення псевдонімів;
- подавати відомості з історії походження умовних найменувань;
- класифікувати псевдоніми й визначати особливості функціонування їх основних різновидів;
- описувати процес творення антропонімів;
- аналізувати класифікацію антропонімів за розрядами;
- характеризувати процес виникнення термінів-антропонімів та особливості їх функціонування.

Література

1. Герасимчук В.А., Нечипоренко А.Ф. Антропоніми: історія і сучасність: Навч. посіб. – Кам'янець-Подільський: Абетка, 2002. – 152 с.
2. Павликівська Н.М. Питання української псевдонімії ХХ століття. – Вінниця, 2009. – 388 с.
3. Дмитриев В.Г. Скрывшие свое имя (из истории анонимов и псевдонимов). – М., 1970.

Завдання і запитання:

1. Підготувати усні зв'язні відповіді на питання для обговорення:
 1. Що таке псевдонім? Які різновиди псевдонімів ви знаєте?

2. Поцікавтесь у спеціальній літературі, чому Марія Вілінська обрала собі такий незвичайний псевдонім, як *Марко Вовчок*?
3. Що об'єднує ці антропоніми: *Дармограй, К. Рузь, Кобзар*?
4. Що таке антропономи? Як вони утворюються? Наведіть приклади.
5. Знайдіть і запишіть 10 географічних назв, пов'язаних із власними назвами.
6. Які предмети названі іменами *Жилетт, Кордан, Опель, Жокар*?
7. Єдина Міжнародна система електротехнічних одиниць виміру для їх назв використовує прізвища відомих вчених-дослідників галузей розділів електротехніки. Назвіть ці одиниці.
8. Які ліки в аптеці у своїх назвах містять прізвища винахідників?

2. Виконайте письмово:

1. Систематизуйте подані нижче псевдоніми за розрядами:

Гребінка Є.: *Гр. Є., Пирятинець.*

Квітка-Основ'яненко: *Пампушкін, штаб-лекарь, Юноша из Белого Города., 1-19.*

Осип Маковей: *Кандидат на патріота, Не-Шевченко, Один з них, Бабуся Катерина*

Кандиба О.: *Н.Н., Лелека О., Фотограф, О-сь.*

В. Винниченко: *В.В., Де-де, Доде, В.*

Губенко П.: *Г-й, П, Груньський Павло, Кучерявенко, Михайленко, Павло з Грунь, просто Оксана.*

2. Запишіть справжні імена письменників: *Марка Черемшини, Панаса Мирного, Миколи Трублаїні, Михайла Драй-Хмари, Петра Панча, Миколи Хвильового, Григорія Косинки.*

3. Розгляньте карту зоряного неба. Які зірки, супутники, комети, планети носять імена героїв давніх міфів? Запишіть ці назви.

4. Розгляньте таблицю Менделєєва. Які хімічні елементи антропонімного походження? Випишіть їх. Виберіть із таблиці назви, які б могли бути власними іменами.

Практичне заняття № 7

(2 години)

Тема: Топоніми як специфічний різновид пропріальної лексики

План

Топонімія як базове поняття топоніміки. Топоніми та їх традиційні різновиди.

1. Різні підходи до топонімічних класифікацій.
2. Поняття “мікротопонім”. Особливості мікротопонімії.
3. Класифікації мікротопонімів.
4. Структурно-словотвірний аспект вивчення мікротопонімів.

Ключові слова: топоніміка, топонімія, топонім, мікротопонім, географічна назва

Знати: особливості топонімії, основні види топонімів; поняття „мікротопонім”, класифікації та сутність структурно-словотвірного аспекту вивчення мікротопонімів.

Уміти:

розкривати поняття „топонім” та „мікротопонім”;
характеризувати різні підходи до класифікацій топонімів та мікро
топонімів;
аналізувати структурно-словотвірний аспект вивчення мікротопонімів.

Література

1. Купчинський О. А. Найдавніші слов'янські топоніми України як джерело історико-географічних досліджень (Географічні назви на -ичі). – К., 1981.
2. Лобода В. В. Топонімія Дніпро-Бузького межиріччя. – К.: Вища школа, 1976.
3. Суперанская А. В. Структура имени собственного: Фонология и морфология. – М.: Наука, 1969.
3. Худаш М. Л., Демчук М. О. Походження українських карпатських і прикарпатських назв населених пунктів (відантропонімії утворення). – К., 1991. - 267 с.

Завдання і запитання:

1. Підготувати відповіді на питання плану практичного заняття.
2. Дати відповіді на питання для обговорення:
 - 1) У чому полягає специфіка ойконімів як знакових символів?
 - 2) Як класифікуються ойконіми за лексико-семантичним значенням їхніх основ? Проілюструйте прикладами.
 - 3) Що вивчає гідроніміка? Які ознаки гідронімів?
 - 4) Що таке „оронім” і які основні ознаки в омонімії?
3. Наведіть приклади назв населених пунктів України (письмово):
 - які засвідчують розвиток промислів і ремесел;
 - які виникли внаслідок метонімічного перенесення назви із сусіднього об'єкта;
 - які мають характер ономастичного побажання.
4. Наведіть приклади назв водних об'єктів України:
 - за назвами рослинного світу;
 - за назвами тварин;
 - похідні від географічних термінів;
 - за назвами населених пунктів і мікрооб'єктів та особовими назвами людей;
 - похідні від етнонімних назв;
 - за кольоровою характеристикою води, ґрунту.
5. Підготувати самостійну роботу № 6.

САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТА

Самостійна робота № 1

(6 годин)

Тема: Антропоніміка й топоніміка як складові частини ономастики

План

1. Антропоніміка як галузь мовознавства.
2. Історія розвитку української антропонімії.
3. Теоретичні аспекти вивчення власних особових імен.
4. Топоніміка як й складова частина ономастики.
5. Становлення української топонімічної науки.

Література

1. *Веселовский С.Б.* Ономастикон. Древнерусские имена, отчества, фамилии. – М.: Наука, 1974. – 382 с.
2. *Герасимчук В.А., Нечипоренко А.Ф.* Антропоніми: історія і сучасність: Навч. посіб. – Кам'янець-Подільський: Абетка, 2002. – 152 с.
3. *Глинський І.* Твоє ім'я – твій друг. – К.: Наук. думка, 1970. – 223 с.
4. *Гумецька Л.Л.* Народні форми хрещених імен в українській мові XIV–XV ст. // Українська та діалектна лексика. – К., 1985. – С. 113–206.
5. *Демчук М.О.* Слов'янські автохтонні особові власні імена в побуті українців XIV–XVII ст. – К.: Наук. думка, 1988. – 119 с.
6. *Горпинич В.О., Корнієнко І.А.* Антропонімія Дніпровського Припоріжжя і суміжних регіонів України: Монографія / За ред. д.філол.н., проф. В.О.Горпинича // Ономастика і апелятиви. – Вип. 25. – Дніпропетровськ-Миколаїв: Вид-во „Іліон”, 2006. – 237 с.
7. *Корнієнко І.А.* З історії розвитку української антропоніміки // Ономастика і апелятиви. – Вип. 30. – Дніпропетровськ, 2007.
8. *Корнієнко І.А., Середич Г.А.* Основні шляхи дослідження антропонімії // Записки з українського мовознавства: Вип. 18: Зб.наук.праць / Відп.ред. О.І.Бондар. – Одеса: Астропринт, 2009. – С. 290-296.
9. *Масенко Л.Т.* Українські імена і прізвища. – К.: Наук. думка, 1990. – 48 с.
10. *Худащ М.Л.* З історії української антропонімії. – К.: Наук. думка, 1977. – 235 с.
11. *Купчинський О. А.* Найдавніші слов'янські топоніми України як джерело історико-географічних досліджень (Географічні назви на -ичі). – К., 1981.
12. *Лобода В. В.* Топонімія Дніпро-Бузького межиріччя. – К.: Вища школа, 1976.
13. *Худащ М. Л., Демчук М. О.* Походження українських карпатських і прикарпатських назв населених пунктів (відантропонімії утворення). – К., 1991. - 267 с.

Завдання:

Підготувати короткі письмові зв'язні відповіді на питання плану заняття.

Самостійна робота № 2

(2 години)

Тема: Правопис і відмінювання власних імен та імен по батькові

Завдання:

1. Дати письмові відповіді на питання з обов'язковою ілюстрацією прикладами:
 - особливості відмінювання жіночих та чоловічих імен;
 - вживання м'якого знака, апострофа та подвоєнних приголосних в іменах;
 - особливості творення, відмінювання і правопису жіночих імен по батькові;
 - особливості творення, відмінювання і правопису чоловічих імен по батькові.
2. Провідміняти імена та по батькові свої рідних чи друзів (не менше двох чоловічих і двох жіночих).

Самостійна робота № 3

(4 години)

Тема: Правопис прізвищ і відпрізвищевих утворень

План

1. Особливості написання та відмінювання українських (інших слов'янських прізвищ).
2. Правопис та відмінювання подвійних прізвищ
3. Правопис прізвищ у різних лексичних конструкціях.
4. Вживання апострофа та м'якого знака у прізвищах. Подвоєння приголосних у прізвищах.
5. Особливості відтворення російських та інших прізвищ іншомовного походження українською мовою.
6. Правопис присвійних прикметників, утворених від прізвищ.

Література

1. *Могила А.Г.* До правопису російських прізвищ // Українська мова в школі. – 1954. – № 4. – С. 70–72.
2. *Редько Ю.К.* Довідник українських прізвищ. – К.: Рад. школа, 1969. – 255 с.
3. *Український правопис.*

Завдання і запитання:

1. Дати письмові тезові відповіді на питання плану з обов'язковою ілюстрацією прикладами.
2. Провідміняти прізвища як жіночі й чоловічі та пояснити правопис: Хмара, Панібудьласка, Будяк, Балабуха, Писанка, Мурашко, Дармограй, Перебийніс, Молодець, Турчин, Пушкін, Ковалевський (а).
3. Записати прізвища українською мовою, пояснити написання:
Радищев, Сидоров, Ванін, Голик, Малинин, Голубев, Гуреев, Тютчев, Бондарев, Афанасьєв, Ульяновко, Толстой, Лебедев, Разумеев, Леонтьєв, Цветаєва, Чижевський, Федін, Ильєнко, Комиссаров, Есенин, Тургенєв,

Бедный, Жидких, Соловьев, Лихачев, Мичурин, Горобец, Тодорович, Елкин.

4. Утворити присвійні прикметники від прізвищ: Шевченко, Скворода, Забіла, Куліш, Франко, Стефаник, Тичина, Малишко, Сосюра.

Самостійна робота № 4

(4 години)

Тема: Прізвиська

Завдання:

Опрацювати наукову літературу, склавши стислий конспект й підготувавши виступи за матеріалами джерел (3-х на вибір):

6. Антонюк О.В. Лексико-семантична група прізвиськ, що вказують на звички, уподобання, вчинки людини (на матеріалі антропонімії Донеччини) / О.В. Антонюк // Актуальні питання антропоніміки / Відп. ред. І.В. Єфименко.- К., 2005.- С. 25-30.
7. Осташ Р.І. Із життя сучасних українських прізвиськ. 2 / Р.І. Осташ // Українське і слов'янське мовознавство. - № 4 (138). - Ужгород, 2001. - С. 408-412.
8. Наливайко М. Я. Сучасні прізвиська Верхньої Наддністрянщини // Наукові записки. – Серія: Мовознавство. – Ч. 2. – Т., 2003. – С. 54-57.
9. Ти мінський М.В. До проблеми мотиваційної класифікації сучасних індивідуальних прізвиськ // Мовознавство/ ред. В.М. Русанівський. – 1987. – № 3. – С. 64-65.
10. Чучка П.П. Прізвисько // Українська мова: енциклопедія / ред. В. М. Русанівський, О.О. Тараненко. – К.: Укр. егнцикл., 2000 – С. 494.

Самостійна робота № 5

(4 години)

Тема: Походження антропонімів й псевдонімів

Завдання:

1. За спеціальними словниками розкрити значення слів антропонімного походження, поясніть походження цих лексем: Альфонс, хуліган, фрейдизм, академія, біржа, джаз, патефон, маріонетка, мансарда, гайморит, кулон, ампер, кобальт, Венера, гіацинт, монпасье, батист, дальтонізм.

2. Підготувати розгорнуте повідомлення з теми одного питання на вибір:

1. Вивчення псевдонімів у вітчизняній і зарубіжній лінгвістиці.
2. Специфіка псевдоніма як особливого виду антропонімів.
3. Номінаційні процеси в псевдонімії письменників.
4. Номінаційні процеси в псевдонімії публіцистів.
5. Номінаційні процеси в псевдонімії акторів і співаків.
6. Номінаційні процеси в псевдонімії журналістів.
7. Лексико-семантичний спосіб творення псевдонімів.
8. Дериваційні утворення у псевдонімії.

9. Модифікація справжнього іменування автора.
10. Структурна організація псевдонімів.
11. Псевдоніми українських повстанців періоду 20-х років 20 століття.
12. Псевдоніми учасників національно-визвольних змагань періоду 1929-1959 років: ОУН-УПА.
13. Особливості псевдонімної номінації позазаконних елементів.
14. Криптоніми і криптограми у псевдонімії.
15. Час і причини виникнення псевдонімів.
16. Принципи і мотиви псевдонімної номінації.

**Самостійна робота № 6
(10 годин)**

Тема: Топонімія України

Завдання:

1. Пояснити походження й розкрити етимологію 10 назв населених пунктів України (за спеціальними словниками).
2. Підготувати мультимедійну презентацію про мікротопоніми (на матеріалі мікротопонімів Миколаївщини).

ТЕМИ РЕФЕРАТІВ, ПОВІДОМЛЕНЬ

- Зв'язок антропоніміки з іншими дисциплінами.
- Антропоніми як джерело вивчення української культури.
- Іменотворчість часів Запорозької Січі.
- Імена-фітоніми.
- Імена-зооніми.
- Латинські імена в українському іменослові.
- Грецькі імена в українському іменослові.
- Імена в українських фразеологізмах.
- Імена в Новому та Старому Заповітах.
- Звертання в діловому етикеті.
- Імена-поетоніми в українській літературі.
- Імена-поетоніми в зарубіжній літературі.
- Імена-міфоніми.
- Чинне законодавство України про право людини на ім'я.
- Власні імена в українській народній творчості.
- Елементи язичництва в українській топонімії.
- Історичні топоніми Північного Поричорномор'я.
- Вдантропоніміні назви поселень південної України.
- Мікротопоніми як джерело ойконімії.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

Базовий рівень

30 питань з 4-ма варіантами відповідей, з яких лише 1 є правильною

1. Яка структура була панівним способом ідентифікації особи наприкінці 18-поч. 19 ст.?

двокомпонентна антропонімна структура

однокомпонентна структура
трикомпонентна структура
чотирикомпонентна структура

2. Хто був автором першої публікації про українські прізвища?

А. Степович

Ю. Редько

В. Горпинич

П. Чучка

3. Хто вважається основоположником української антропоніміки?

Ф. Міклошич

І. Сухомлин

І. Франко

Ю. Редько

4. Хто є автором книги „Сучасні українські прізвища” ?

Ю. Редько

Ю. Карпенко

В. Німчук

І. Сухомлин

5. Хто є автором праці „З історії української антропонімії”?

П. Чучка

М. Худаш

І. Франко

В. Познанська

6. Хто здійснював дослідження прізвищ в історичному аспекті?

Р. Керста

Ю. Карпенко

Ю. Редько

І. Корнієнко

7. Вкажіть суфікс, що виник після занепаду зредукованих і став специфічним українським патронімічним формантом:

-ич, -ович, -евич

-енко

-ін, -ин

-ець

8. Яке прізвище належить до ЛСГ „Назви осіб за їх внутрішніми властивостями”?

Біленький

Кривий

Жевжик

Лях

9. Яке прізвище походить від слов'янського автохтонного імені?

Жданенко

Миколин

Касимов

Томас

10. Яким за походженням є прізвище Орехов?

українським

російським

білоруським

тюркським

11. Відзначте прізвище тюркського походження:

Йосипов

Гумберг

Акберов

Мороз

12. Відзначте ім'я грецького походження:

Михайло

Олександр

Валентин

Ярослав

13. Відзначте ім'я латинського походження:

Юлія

Ірина

Іван

Марія

14. Анаграма – це:

чуже ім'я реальної особи

псевдонім, виражений умовними таємничими знаками

інверсійний запис свого імені

латинське ім'я

15. Хто з письменників мав псевдонім Пампушкін?

Г. Квітка-Основ'яненко

В. Винниченко

П. Губенко

Т. Шевченко

16. Яке слово походить від власної назви?

доля

галіфе

телевізор

зима

17. Яке слово пов'язують з іменами баронів Каленбергера і Калемберга?

пасквіль

кулон

каламбур

калим

18. У якому варіанті правильно вжито в давальному відмінку ім'я і по батькові?

Іванові Сергійовичу

Івану Сергієвичу

Івана Сергійовича

Іваном Сергійовичем

19. Що є назвою лінійного об'єкта в місті?

оронім

годонім

хоронім

міфонім

20. Урбаноніми – це:

назви водних об'єктів

назви населених пунктів

назви божеств

назви міських об'єктів (вулиць, площ тощо)

21. Відзначте відетнонімний ойконім:

Печеніги

Іваничі

Ждани

Сороки

22. Яке прізвисько вказує на індивідуальну ознаку носія?

Гнатиха

Кучерява

Братик

Поліщук

23. З якої мови походить термін „топоніміка”?

з грецької

з латинської

з української

з тюркської

24. Як називається будь-який об'єкт, що отримав власну назву?

антропонім

ойконім

денотат

псевдонім

25. Мікротопонім – це:

вид антропоніма, найменування людини, утворене від імені, прізвища чи прізвиська батька

вид топоніма, власна назва невеликого місцевого географічного об'єкта

вид антропоніма, неофіційне особове іменування, яким середовище індивідуалізує або характеризує людину

назва будь-якого населеного пункту

26. Як називається власна назва значного відрізка часу?

хоронім

ойконім

хрононім

гідронім

27. Власною назвою організації, виробничого та суспільного об'єднання є:

годонім

топонім

гелонім

ергонім

28. У якому варіанті подано визначення графоніма?

друге ім'я – чуже ім'я реальної особи

інверсійний запис свого імені

псевдонім, виражений умовними таємничими знаками

псевдонім графа

29. Вкажіть варіант з андронімом:

Кайдашиха

Марійка

Андрусь

Михайлуца

30. Відзначте варіант з прізвищем-комполитом?

Іванчук

Зеленський

Білоножко

Шевченко

Середній рівень

6 питань – відкритого типу (відповідь – одне слово, термін, цифра і т. ін.)

1. Як називається розділ топоніміки, що вивчає власні назви водних об'єктів, закономірності їх виникнення, розвиток і функціонування? **гідроніміка**
2. ...**Зоонім** – це власне ім'я різних тварин, птахів та ін.
3. Як називається складна власна назва, що має у своєму складі не менше двох кореневих морфем? **комполит**
4. Фітонім – власна назва будь-якої...**рослини**
5. Ім'я, що дуже рідко вживається, називається...**раритетним**
6. Як називається вид антропоніма, утворений від імені, прізвиська чи прізвищевої назви батька або предків по батьківській лінії? **патронім**

6 питань – тестові з 2-3 правильними відповідями або на встановлення відповідності

1. Які учені займались дослідженням прізвищ в історичному аспекті?
Р. Керста, Л. Гумецька
В. Горпинич, Ю. Карпенко
К. Цілуйко, Ю. Редько
С. Пахомова, Р. Осташ
2. Відзначте варіанти, у яких усі прізвища належать до ЛСГ „Назви осіб за їх внутрішніми властивостями”:
Біленький, Вухань, Чубко
Шкут, Кривий, Сліпкань
Задирайко, Лежень, Жевжик
Мовчан, Боягузенко, Крикливий
3. Відзначте варіанти, у яких усі прізвища походять від слов'янських автохтонних імен:
Жданенко, Миролубов, Бажан
Дмитренко, Миколин, Катеруша
Франчук, Томас, Касимов
Божко, Бориславенко, Богуш
4. У яких варіантах усі ойконіми є відантропонімними?
Боровичі, Савинці, Іваничі
Миколаїв, Ждани, Сороки
Касяни, Федорівка, Климове
Мазури, Печеніги, Татари
5. Відзначте варіанти, у яких усі імена є грецькими за походженням:
Андрій, Геннадій, Євген

Борис, Всеволод, Назар

Клара, Роман, Іван

Катерина, Олександр, Ірина

6. У яких варіантах усі перелічені в рядку антропоніми походять від власних назв?

доля, кулон, галіфе

ловелас, будинок, аврора

мансарда, хуліган, геркулес

ампер, альфонс, джаз

15 питань – тестові з 1 правильною відповіддю

1. Відзначте варіант з княжими іменами скандинавського походження:

Олег, Ігор

Мстибог, Богуслав

Абрам, Іван

Валентин, Михайло

2. У якому варіанті всі прізвища надають можливість уявити економічне життя України?

Журило, Підлужний, Кривошапка

Гончар, Литвин, Гайовий

Дігтяр, Коваленко, Тютюнник

Москаленко, Бідний, Божко

3. Відзначте варіант, у якому всі імена є давньоєврейськими за походженням:

Валерій, Ольга, Ганна

Іван, Марія, Михайло

Ярослав, Борис, Святополк

Ілля, Ігор, Андрій

4. У якому варіанті всі прізвища вказують на індивідуальні ознаки людини?

Панич, Шаповал, Гончар

Малишко, Щербань, Крикун

Мороз, Куцик, Гетьман

Іваненко, Литвин, Сліпак

5. Визначте варіант, у якому всі слова походять від власних назв:

жовтень, батист, марксизм

геркулес, гречка, картопля

інститут, студент, біржа

академія, вокзал, кулон

6. Відзначте варіант з трьома прізвищами відіменного походження:

Пронь, Левко, Лукаш

Федько, Макаренко, Шульга

Киця, Якуб, Яремко

Філь, Берта, Візир

7. У якому варіанті подано прізвища сучасних дослідників української антропонімії?

М. Худаш, Ю. Редько

Л. Кравченко, С. Пахомова

І. Сухомлин, Л. Гумецька

І. Франко, В. Сімович

8. У якому варіанті подано прізвища дослідників української топонімії?

В. Шульгач, М. Торчинський

І. Сухомлин, Л. Гумецька

І. Фаріон, С. Панцьо

В. Охримович, В. Калінін

9. У якому варіанті зазначено ергоніми?

Київ, Одеса, Херсон

Укрзахідпродукт, Миколаївобленерго, МНУ імені В. О. Сухомлинського

вул. Соборна, провулок Затишний, Площа Перемоги

Інгул, Дніпро, Південний Буг

10. У якому варіанті зазначено гідроніми?

Тихий океан, Дунай, Рейн

Суха Гора, долина Сосна, Чортові скали

с. Підгайці, м.Одеса, хутір Бейкуш

Сонце, Земля, Місяць

11. У якому варіанті зазначено патронімічні форманти?

-ець, -к-а, -ан

-енк-о, - ич, -ович

-их-а, -ух-а, ах-а

-ов, -ар, -ун

12. У якому варіанті зазначено суфікси російських прізвищ?

-енк-о, -чук, -ан

-к-о, -их-а, -евич,

-ін, -ов, -ев

-ович, -аш, -чук

13. У якому варіанті всі прізвища вказують на ткацтво, кравецтво, шевство їх першоносія?

Сапожник, Гонтар, Котляр

Кравець, Цимбал, Колодій

Тесля, Швець, Бровар

Кожухар, Лимар, Шаповал

14. У якому варіанті зазначено лише польські імена?

Ванда, Ружена, Ядвіга

Ангела. Злата, Рада

Богуслав, Милана, Ярослав

Марія, Ірина, Давид

15. У якому варіанті зазначено „революційні” імена?

Сніжана, Олена, Володимир

Владлен, Кім, Вілена

Октябрина, Надія, Фелікс
Артур, Альбіна, Герман

Високий рівень

6 питань – тестові з 4-ма варіантами відповідей, з яких лише 1 є правильною

1. Який метод ґрунтується на визначенні знакового характеру онімів та їхньої системної організації в межах ономастичного простору конкретної мови в конкретний історичний період?

семіотичний

етимологічний

описовий

ареальний

2. Андронім – це:.

скорочена форма власної назви

жіноче прізвисько, утворене від чоловікового прізвища, імені або прізвиська ім'я святого

власна назва природного об'єкта

3. Визначте варіант, у якому всі прізвища мають посесивний формант:

Шевченко, Христич, Петерчук

Козубенко, Іванців, Романець

Шаповалов, Кузьмін, Лебедев

Васюнін, Павлик, Пилипейко

4. Відзначте назву науки про власні назви об'єктів рельєфу земної поверхні:

космоніміка

гідроніміка

ороніміка

годоніміка

5. Відзначте варіант з власною назвою будь-якого небесного тіла:

апелятив

агіонім

астронім

теонім

6. У якому варіанті зазначено імена відкомполітного походження?

Богун, Гудим, Мируша

Сень, Миха, Юсь

Тіна, Лавриш, Ждан

Нечай, Бажан, Тихон

9 питань – тестові з 2-3 правильними відповідями або на встановлення відповідності

1. Встановіть відповідність між прізвищами та їх лексичною базою твірної основи:

Кушнір

професія

Неборак

соціальний стан

Бойко

етнічне походження

Задорожній

місце проживання

Заїка фізична вада
назва тварини

2. Встановіть відповідність між іменами та їх походженням:

Ірина грецьке
Ольга скандинавське
Марія давньоєврейське
Ядвіга польське
Мирослава давнє слов'янське
латинське

3. Встановіть відповідність між онімами та їх різновидами:

Геркулес міфонім
Карпати оронім
Коваленко антропонім
Полярна зірка астронім
Остап Вишня псевдонім
урбанонім

4. Встановіть відповідність між топонімами та їх різновидами:

Чорне море гідронім
Поділля хоронім
Ай-Петрі оронім
Харків ойконім
майдан Незалежності урбанонім
мікротопонім

5. У яких варіантах усі прізвища надають можливість уявити економічне життя України?

Журило, Підлужний, Кривошопка
Гончар, Литвин, Гайовий
Дігтяр, Коваленко, Тютюнник
Москаленко, Бідний, Божко
Шаповал, Бондаренко, Мостовий

6. Відзначте варіанти, у яких усі імена є давньоєврейськими за походженням:

Валерій, Ольга, Ганна
Іван, Марія, Михайло
Ярослав, Борис, Святополк
Ілля, Ігор, Андрій
Данило, Яким, Єфрем

7. У яких варіантах усі прізвища вказують на індивідуальні ознаки людини?

Панич, Шаповал, Гончар
Малишко, Щербань, Крикун
Мороз, Куцик, Гетьман
Іваненко, Литвин, Сліпак
Кучерявий, Незграбенко, Головань

8. У яких варіантах подано прізвища сучасних дослідників української антропонімії?

М. Худаш, Ю. Редько

Л. Кравченко, С. Пахомова

І. Корнієнко, І. Єфименко

І. Сухомлин, Л. Гумецька

І. Франко, В. Сімович

9. Визначте варіанти, у яких усі слова походять від власних назв:

жовтень, батист, марксизм

гіацинт, герц, макінтош

геркулес, гречка, картопля

інститут, студент, біржа

академія, вокзал, кулон

9 питань відкритого типу (відповідь – одне слово, цифра і т. ін.)

1. Апелятив – це власна назва, вжита у значенні...**загальної**

2. ...**Деантропонімізація** – перехід антропоніма до апелятива, вживання імені як загальної назви особи з властивостями носія цього імені

3. Загальне слово для означення будь-якого етносу – ...**етнонім**

4. Катойконім – загальне іменування жителів за назвою...**міста**, де проживає особа

5. Слово „матронім” походить з ...**грецької** мови

6. Фітонім – власна назва будь-якої ...**рослини**

7. Метод, що допомагає встановити первісний зміст, який закладений у власній назві, – ...**етимологічний**

8. Власні назви дрібних географічних об’єктів – ...**мікротопоніми**

9. ...**Космоніміка** – розділ ономастики, що вивчає назви космічних об’єктів

6 питань – творчі (есе)

1. Антропоніми як джерело вивчення української культури

2. Іменотворчість часів Запорозької Січі

3. Прізвиськова народна творчість

4. Давньоруська спадщина в ономастиці України

5. Язичницькі мотиви в українській ономастиці

6. Про що „розповідають” наші прізвища?

ПИТАННЯ ДО ЗАЛІКУ

1. Ономастика як наука: предмет, завдання й проблематика.

2. Розвиток ономастики як наукової дисципліни: здобутки, проблематика, перспективи.

3. Загальні аспекти та положення ономастичних досліджень.

4. Топоніміка як її складова частина ономастики.

5. Становлення української топонімічної науки.

6. Антропоніміка як складова частина ономастики. Розвиток української антропонімії.

7. Власне ім’я у системі антропонімів. Походження власних особових імен українців.

8. Склад українських імен та основні мотиви їх вибору.

9. Імена в українських фразеологізмах.

10. Походження імен по батькові.

11. Правопис і відмінювання власних імен та імен по батькові.

- 12.Прізвище як успадкована офіційна назва. Ознаки прізвища. Становлення прізвищевої термінології.
- 13.Походження прізвищ українців. Основні джерела творення українських прізвищ.
- 14.Особливості граматичної структури прізвищ українців.
- 15.Особливості написання та відмінювання українських (інших слов'янських прізвищ).
- 16.Правопис прізвищ у різних лексичних конструкціях.
- 17.Вживання апострофа та м'якого знака у прізвищах. Подвоєння приголосних у прізвищах.
- 18.Особливості відтворення російських та інших прізвищ іншомовного походження українською мовою.
- 19.Правопис присвійних прикметників, утворених від прізвищ.
- 20.Псевдоніми як умовні імена. Походження псевдонімів.
- 21.Класифікація псевдонімів.
- 22.Поняття про антропоніми. Антропоніми, що стали антропонімами.
- 23.Прізвиська як своєрідний лексичний пласт. Дефініція поняття „прізвисько”. Ознаки прізвиськ.
- 24.Класифікації прізвиськ в ономастичній науці.
- 25.Індивідуальні прізвиська: класифікація за лексичною базою.
- 26.Класифікація індивідуальних прізвиськ за мотивами номінації.
- 27.Класифікація прізвиськ за емоційно-експресивним забарвленням.
- 28.Родичівські прізвиська. Андроніми. Патроніми. Матроніми
- 29.Топонімія як базове поняття топоніміки. Топоніми та їх традиційні різновиди.
- 30.Різні підходи до топонімічних класифікацій.
- 31.Поняття “мікротопонім”. Особливості мікротопонімії.
- 32.Класифікації мікротопонімів.

ЗАГАЛЬНОДИДАКТИЧНІ ОЦІНОЧНІ НОРМИ

Критерії оцінок	Норма оцінок			
	“5”	“4”	“3”	“2”
Характер засвоєння знань, навичок і умінь	Відповіді впевнені, аргументовані. Самостійне, творче, ініціативне застосування в змінених ситуаціях.	Свідоме і повне засвоєння, але з деякими неточностями в другорядному матеріалі, які студент сам виправляє.	Свідоме засвоєння з незначними помилками, які студент виправляє з допомогою викладача.	Несвідоме, механічне засвоєння з великими помилками і прогалинами.
Якість відповіді	Глибока обґрунтованість,	Достатня обґрунтованість,	Деякі порушення	Необґрунтованість суджень,

студента	логічність, переконливість викладу, мова правильна і виразна	незначне порушення послідовності, недостатня переконливість.	логічності й послідовності, не зовсім достатня самостійність мислення.	недостатньо розвинена самостійність мислення.
Якість виконання роботи	Висока старанність і вправність у виконанні, бездоганне зовнішнє оформлення.	Достатня старанність і вправність, добре зовнішнє оформлення.	Посередня старанність, зовнішнє оформлення задовільне.	Відсутність старанності, погане зовнішнє оформлення.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Базова

Довідникова література

- Белей Л. Ім'я для дитини в українській родині: Словник-довідник. – Ужгород, 1993. – 116 с.
- Білецький-Носенко П. Словник української мови / Підгот. В. Німчук. – К., 1966. – 423 с.
- Бурячок А. А. Українсько-російський транслітерований словник власних імен і найпоширеніших прізвищ. – К., 2001. – 168 с.
- Бурячок А.А. Правописний словник імен і найпоширеніших прізвищ. – К., 1996. – 150 с.
- Бучко Д.Г. Інверсійний словник ойконімів України. – Люблін, 2001. – 325 с.
- Ганич Д.І., Олійник І.С. Словник лінгвістичних термінів. – К., 1985.
- Головащук С. Правописний словник. – К., 1999. – 607 с.
- Горпинич В.О. Словник відтопонімічних прикметників і назвжителів України: У 2 т. – Кіровоград, 1994. – Т. 1. – 160 с.
- Горпинич В.О. Словник географічних назв України: Топоніми та відтопонімічні прикметники. – К., 2001. – 526 с.
- Дей О.І. Словник українських псевдонімів. – К., 1969.
- Етимологічний словник української мови: В 7 т. – К., 1982-1989. – Т. 1 – 3.
- Каталог річок України / Уклад. Г.І. Швець, Н.І. Дрозд, С.П.Левченко. – К., 1957. – 192 с.
- Кругляк Ю.М. Ім'я вашого міста: Походження назв міст і селищ міського типу Української РСР / Відп. ред. І.О. Варченко. – К., 1978. – 151 с.
- Мартінова Г.І. Лінгвістична географія правобережної Черкащини. – Черкаси, 2000. – 266 с.
- Масловська М.В., Купневич В.Ю., Федорова Н.А. Словник етнографічних термінів. – Житомир, 2004. – 266 с.
- Редько Ю.К. Довідник українських прізвищ / За ред. / Варченка. – К., 1969. – 254 с.

- Російсько-український словник географічних термінів / Уклад. О.М. Маринич, М.М. Михайленко, А.П. Могила, О.І. Речмедін. – К., 1970.
- Російсько-український словник: Прізвища; Імена; Імена по батькові; Облaсті; Райони; Міста; Селища міського типу; Села / Упоряд. З.Г. Рикова, Н.В. Щеголівська. – Харків, 1997. – 304 с.
- Скрипник Л.Г., Дзятківська Н.П. Власні імена людей: Словник-довідник / За ред. В.М. Русанівського. – К., 1986. – 310 с.
- Словник гідронімії України / Уклад. В.В. Німчук, І.М. Железняк, А.П. Корепанова, Л.Т. Масенко, А.П. Непокупний. – К., 1979. – 780 с.
- Словник лінгвістичних термінів / Уклад. Д.І. Ганич, І.С. Олійник. – К., 1985. – 360 с.
- Словник прізвищ північно-західної України : у 3-х т. / Упорядник Г.Л. Аркушин. - Луцьк : РВВ “Вежа” Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки, 2009.
- Словник української мови: В 11 т. – К., 1970-1980.
- Українська мова: Енциклопедія. – К., 2000.

Допоміжна

Наукова література

Загальна ономастика

- Бевзенко С.П. З історії української ономастики (на матеріалі Харківського перепису 1660 р.) // Доп. та повідом. Ужгородського ун.-ту. Серія філолог. наук. – 1961. – Вип. 7.
- Белецкий А.А. Лексикология и теория языкознания (Ономастика). – К., 1972. – 211 с.
- Бондалетов В.Д. Ономастика и социолінгвістика // Антропоніміка. – М., 1970. – С. 17 – 23.
- Бондалетов В.Д. Русская ономастика. – М., 1983. – 224 с.
- Вербич С.О. Внутрішня реконструкція як базовий принцип у системі аналізу онімного матеріалу // Українська мова. – 2002. – № 2. – С. 59 – 68.
- Веселовский С.Б. Ономастикон. Древнерусские имена, отчества, фамилии. – М.: Наука, 1974. – 382 с.
- Железняк І.М. Ономастика та періодизація глотогенезу в Україні (до постановки питання) // Третій міжнародний конгрес українців 26-29 серпня 1996 р. – Мовознавство. – Харків, 1996.
- Железняк І.М. Про деякі лінгвістичні ознаки власних назв // Мовознавство. – 2001. – № 1. – С. 13 – 17.
- Железняк І.М. Роль і місце ономастичних досліджень у студіях зі східнослов'янського етногенезу // Ономастика та етногенез східних слов'ян. – К., 1998.
- Карпенко Ю.О. Онімизація і трансонімизація як словотвірний акт // Шоста республіканська ономастична конференція. Тези доповідей і повідомлень. – Ч. 1. – Одеса, 1990. – С. 35 – 37.
- Карпенко Ю.О. Творення загальних назв від власних // Укр. мова і літ. в школі. – 1973. – № 10.
- Корепанова А.П. Антонімія в ономастиці // Мовознавство. – 1979. – № 4.

Питання ономастики південної України. – К., 1974.

Питання ономастики. – К., 1965.

Питання сучасної ономастики. – К., 1976.

Питання топоніміки та ономастики. – К., 1962.

Антропоніміка

Антонюк О.В. Лексико-семантична група прізвиськ, що вказують на звички, уподобання, вчинки людини (на матеріалі антропонімії Донеччини) / О.В. Антонюк // Актуальні питання антропоніміки / Відп. ред. І.В. Єфименко.- К., 2005.- С. 25-30.

Бренер Н.М. Відпрізвищеві прізвиська Луганщини // Студії з ономастики та етимології. – К., 2002. – С. 26 – 30.

Вербич С.О. Деякі прізвища і прізвиська українців з погляду походження / С.О. Вербич // Актуальні питання антропоніміки : зб. мат. наук. читань пам'яті Юліана Костянтиновича Редька / Відп. ред. І.В. Єфименко. - К., 2005.- С. 56-62.

Гайдукевич Т. Коли сформувались українські прізвища // Жовтень. – 1987. – № 6.

Герасимчук В.А., Нечипоренко А.Ф. Антропоніми: історія і сучасність: Навч. посіб. – Кам'янець-Подільський: Абетка, 2002. – 152 с.

Глинський І. Твоє ім'я – твій друг. – К.: Наук. думка, 1970. – 223 с.

Гриднева Любов. Змішування мов в українській антропонімії // Урок української. – 2002. – № 9. – С. 25 – 26.

Гумецька Л.Л. Народні форми хрещених імен в українській мові XIV–XV ст. // Українська та діалектна лексика. – К., 1985. – С. 113–206.

Демчук М.О. Слов'янські автохтонні особові власні імена в побуті українців XIV–XVII ст. – К.: Наук. думка, 1988. – 119 с.

Єфименко І.В. З історії виникнення та розвитку українських прізвищевих назв (на матеріалі писемних пам'яток XVI ст.) // Мовознавство. – 2001. – № 5. – С. 75 – 87.

Єфименко І.В. Антропонімічні етюди // Культура слова. – К., 1997. – Вип. 50. – С. 79 – 80.

Єфименко І.В. Українські прізвищеві назви XVI ст. – К., 2003. – 168 с.

Єфименко І. Дещо про походження сучасних українських прізвищ // Дивослово. – 2002. – № 11. – С. 18 – 19.

Єфименко І.В. Праслов'янська лексична спадщина в українських прізвищевих назвах XVI ст. // Мовознавство. – 1999. – № 4-5. – С. 34 – 40.

Желєзняк І.М. Українські прізвища на -ист (-а, -ий) // Мовознавство. – 1975. – № 2. – С. 44–54.

Жовтобрюх М.А. Про термін прізвище // Мовознавство. – 1969. – № 4. – С. 82–86.

Керста Р.Й. Антропоніми – основа вивчення лексики, що характеризує особисті властивості людини // З історії української лексикології. – К., 1980. – С. 200–213.

- Керста Р.Й. Українська антропонімія XVI ст. Чоловічі іменування. – К.: Наук. думка, 1984. – 152 с.
- Коломієць В.Т. Прізвища на -ов, -ев (-ів) та -ин, -ін в українській мові // Українська мова і література в школі. – 1951. – № 3. – С. 75–77.
- Коломієць В.Т., Мельничук О.С. Прізвища на -ов, -ев (-ів) та -ин, -ін в українській мові // Українська мова і література в школі. – 1951. – № 3. – С. 44 – 47.
- Корнієнко І.А. До питання про виникнення антропонімів Наддніпрянщини // Ономастика і апелятиви. – Вип. 13. – Дніпропетровськ, 2001. – С. 66– 69.
- Корнієнко І.А. Прізвища з суфіксом -ар в Нижній Наддніпрянщині // Ономастика і апелятиви. – Вип. 14. – Дніпропетровськ, 2001. – С. 80–85.
- Корнієнко І.А. Морфемна будова відіменних прізвищ Нижньої Наддніпрянщини // Ономастика і апелятиви. – Вип. 15. – Дніпропетровськ, 2001. – С. 50–59.
- Корнієнко І.А. Валентність суфікса -енк-о в основах відапелятивних прізвищ Нижньої Наддніпрянщини // Ономастика і апелятиви. – Вип. 17. – Дніпропетровськ, 2002. – С. 70–75.
- Корнієнко І.А. Особові апелятиви як джерело творення сучасних прізвищ Дніпровського Припоріжжя // Ономастика і апелятиви. – Вип. 23. – Дніпропетровськ, 2005. – С. 110–117.
- Корнієнко І.А. Дещо про семантику відапелятивних прізвищ Дніпровського Припоріжжя // Українська література в загальноосвітній школі. – № 1. – 2005. – С. 55–56.
- Корнієнко І.А. Від професійно-соціальних назв до сучасних прізвищ (на матеріалі антропонімів Дніпровського Припоріжжя) // Українська література в загальноосвітній школі. – № 2. – 2005. – С. 16–17.
- Корнієнко І.А. Прізвища ад'єктивного типу в Дніпровському Припоріжжі // Українська література в загальноосвітній школі. – № 3. – 2005. – С. 35–37.
- Корнієнко І.А. Іншомовні елементи в українській антропонімії (Дніпровське Припоріжжя) // Українська література в загальноосвітній школі. – № 5. – 2005. – С. 47–50.
- Корнієнко І.А. Морфеміка апелятивних основ прізвищ субстантивного типу // Ономастика і апелятиви. – Вип. 21. – Дніпропетровськ, 2005. – С. 103 – 111.
- Корнієнко І.А. Особові апелятиви як джерело творення сучасних прізвищ Дніпровського Припоріжжя // Ономастика і апелятиви. – Вип. 23. – Дніпропетровськ, 2005. – С. 110 – 117.
- Корнієнко І.А. Питання граматичної структури прізвищ // Філологічні читання: матеріали міжвузівської наукової конференції. – Миколаїв: МДУ, 2005. – С.35-37.
- Горпинич В.О., Корнієнко І.А. Антропонімія Дніпровського Припоріжжя і суміжних регіонів України: Монографія / За ред. д.філол.н., проф. В.О.Горпинича // Ономастика і апелятиви. – Вип. 25. – Дніпропетровськ-Миколаїв: Вид-во „Іліон”, 2006. – 237 с.
- Корнієнко І.А. З історії розвитку української антропоніміки // Ономастика і апелятиви. – Вип. 30. – Дніпропетровськ, 2007.

- Корнієнко І.А. Особливості морфемної структури субстантивних прізвищ Дніпровського Припоріжжя // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія „Лінгвістика”: збірник наукових праць. – Вип. 7. – Херсон: ХДУ, 2008. – С.183-187.
- Корнієнко І.А. Особливості граматичної структури прізвищ // Записки з українського мовознавства: Вип. 18: Зб.наук.праць / Відп.ред. О.І.Бондар. – Одеса: Астропринт, 2009. – С. 297-305.
- Корнієнко І.А., Середич Г.А. Основні шляхи дослідження антропонімії // Записки з українського мовознавства: Вип. 18: Зб.наук.праць / Відп.ред. О.І.Бондар. – Одеса: Астропринт, 2009. – С. 290-296.
- Корнієнко І.А. Особливості граматичної структури прізвищ // Регіональна культура в умовах глобалізації: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції. – Вип.ІІ. – Миколаїв, 2009. – С.183-187.
- Лозко Г.С. Іменослов. Імена слов'янські, історичні та міфологічні. – К., 1998. – 176 с
- Лукінова Т.Б. Субстантивація прикметників у слов'янських мовах і власні імена // Українська діалектологія і ономастика. – К., 1964. – С. 124 – 133.
- Масенко Л.Т. Українські імена і прізвища. – К.: Наук. думка, 1990. – 48 с.
- Масенко Л.Т. Українські прізвища з суфіксом -ій // Мовознавство. – 1976. – № 5. – С. 73–75.
- Горпинич В.О., Корнієнко І.А. Антропонімія Дніпровського Припоріжжя і суміжних регіонів України: Монографія: 2-ге видання, доп.і випр. / За ред. д.філол.н., проф. В.О.Горпинича // Ономастика і апелятиви. – Вип. 38. – Дніпропетровськ-Миколаїв, 2012. – 232 с.
- Могила А.Г. До правопису російських прізвищ // Українська мова в школі. – 1954. – № 4. – С. 70–72.
- Медвідь-пахомова С.М. Динаміка української офіційної антропонімоформули на східнослов'янському фоні // Українська ономастика. – К., 1998.
- Медвідь-пахомова С.М. Еволюція антропонімічних формул у слов'янських мовах. – Ужгород, 1999.
- Медвідь-пахомова С.М. Реконструкція дописемного (праслов'янського) періоду розвитку антропонімічної системи // Мовознавство. – 1998. – № 1. – С. 20-27.
- Неділько О.Д. Етимологія деяких прізвищ // Укр. мова літ. в школі. – 1969. – № 5. – С. 79-81.
- Неділько О.Д. Про утворення українських прізвищ // Укр. мова і літ. в школі. – 1967. – № 9. – С.19-25.
- Никонов В.А. Географія фамилий. – М., 1988. – 189 с.
- Никонов В.А. Имя и общество. – М., 1974. – 142 с.
- Німчук В.В. Українські прізвища з суфіксами -ук, -чук та етимологічно споріднені утворення // Українська діалектологія і ономастика. – К., 1964. – С. 194-210.
- Німчук В.В. Про українську псевдонімію та криптонімію // Українська мова. – 2002. – № 2. – С. 30-58.

- Осташ Л.Р. Автохтонні та псевдоавтохтонні власні особові імена відапелятивного походження в чехів й українців // Студії з ономастики та етимології. 2002. – К., 2002. – С. 150-158.
- Осташ Н.Л., Осташ Р.І. Прізвища переселенців із Холмщини в антропонімійному просторі України // Студії з ономастики та етимології. 2002. – К., 2002. – С. 159-174.
- Осташ Р.І. До походження прізвищевих назв Реєстру (спроба етимологічного словника) // Реєстр Війська Запорозького. – К., 1995.
- Осташ Р.І. Із життя сучасних українських прізвищк. 2 / Р.І. Осташ // Українське і слов'янське мовознавство. - № 4 (138). - Ужгород, 2001. -С. 408-412.
- Павликівська Н.М. Питання української псевдонімії ХХ століття / Н.М. Павликівська. - Вінниця : Глобус-прес, 2011. - 386 с.
- Панцьо С.Є. Антропонімія Лемківщини.–Тернопіль, 1995 –125 с.
- Півторак Г.П. З історії власних імен людей: Валентин, Валентина, Валерій, Валеріан, Валерія // Укр. мова і літ. в школі. – 1987. – № 22. – С. 58-59.
- Півторак Г.П. З історії власних імен людей: Григорій, Дмитро, Святослав, Лідія, Ніла, Юлія, Аліса, Альберт, Едгар, Едуард // Укр. мова і літ. в школі. – 1986. – № 10. – № . 64-65.
- Півторак Г.П. З історії власних імен: Віталій, Мирон, Світлана // Укр. мова і літ. в школі. – 1986. – № 7. – С. 68
- Півторак Г.П. З історії власних імен людей: Анастасія, Анатолій, Архип // Культура слова. – Вип. 18. – К., 1980. – С. 51-53.
- Півторак Г.П. З історії власних імен людей: Зінон, Зіновій, Зіновія, Зінаїда // Культура слова. – Вип. 21. – К., 1971. – С. 72-73.
- Півторак Г.П. З історії власних імен людей: Маріана, Маріанна, Оксана // Культура слова. – Вип. 26. – К., 1984. – С. 58-59.
- Півторак Г.П. З історії власних імен: Варвара, Петро //Культура слова. – Вип. 39. – К., 1990. – С. 78-80.
- Півторак Г.П. З історії власних імен: Іван // Укр. мова і літ. в школі. – 1986. – № 5. – № . 50-51.
- Півторак Г.П. З історії власних імен: Остап, Панас, Петро,Параска // Укр. мова і літ. в школі. – 1990. – № 10. – № 81-82.
- Півторак Г.П. З історії власних імен: Софія, Віра, Надія, Любов // Культура слова. – Вип. 43. –К., 1992. – С. 65-68.
- Редько Ю.К. Довідник українських прізвищ. – К.: Рад. школа, 1969. – 255 с.
- Редько Ю.К. Основні словотворчі типи сучасних українських прізвищ у порівнянні з іншими слов'янськими // Філологічний збірник. К., 1958. – С. 112–129.
- Редько Ю.К. Сучасні українські прізвища. – К.: Наук. думка, 1966. – 216с.
- Русанівський В.М. Запозичені особові імена та прізвища // Складні питання сучасного українського правопису. – К., 1980. – С. 103–124.
- Сеник Г.В. Трансонімізовані прізвищя // Записки з ономастики.– Вип. 5: 3б. наук. праць // Відп. ред. Ю.О. Карпенко. – Одеса, 2001. – С. 42-45.
- Илина Г.Я. Фамилия и прозвище: Ономастика. – М., 1969.

- Скорук І.Д. Історична антропонімія м. Луцька з точки зору її походження // Ономастика та етимологія. – К., 1997.
- Скрипник Л.Г. Власні назви в українській народній фразеології // Мовознавство. – 1970. – № 2. – С. 54-65.
- Селищев А.М. Происхождение русских фамилий, личных имен и прозвищ // Избранные труды. – М.: Просвещение, 1968. – С. 97–129.
- Суперанская А.В. Структура имени собственного. Фонология и морфология. – М.: Наука, 1969. – 207 с.
- Сухомлин І.Д. З історії українських прізвищ // Українська мова в школі. – 1965. – № 4. – С. 24–28.
- СОКОЛ І. Про що розповідають прізвища // Дивослово. – 2003. – № 3. – С. 32-34.
- Ткаченко О.Б. Українські прізвища з суфіксом -енк-о та споріднені утворення (питання походження) // Слов'янське мовознавство. – К., 1958. – Вип. 2. – С. 38–53.
- Фаріон І.Д. Українські прізвищеві назви Прикарпатської Львівщини наприкінці XVIII – початку XIX століття (з етимологічним словником). – Львів, 2001. – 371 с.
- Худаш М.Л. З історії української антропонімії. – К.: Наук. думка, 1977. – 235 с.
- Худаш М.Л. З історії формування і становлення українських прізвищ // Мовознавство. – 1969. – № 2. – С. 37–46.
- Чучка П.П. Історія власних імен // Історія української мови. Лексика і фразеологія. – К., 1983. – С. 592–620.
- Чучка П.П. Патроніми та їх місце в лексичній системі мови // Мовознавство. – 1984. – № 6. – С. 49-56.
- Чучка П.П. Антропонімія Закарпаття: Вступ та імена (конспект лекцій). – Ужгород, 1970.
- Чучка П. Глобальні, національні та регіональні ознаки прізвищ українців // Дивослово. – 2003. – № 10. – С. 23-25.
- Чабаненко В.А. Прізвиська Нижньої Наддніпрянщини : у 2-х кн. / В.А. Чабаненко. - Запоріжжя, 2005.
- Черняхівська Є.М. Про одну з особливостей української антропонімії (колективні прізвиська) / Є.М. Черняхівська // Вісник Львів. університету ім. І. Франка. Серія філологічна. - Львів : Львів. ун-т ім. І. Франка, 1975. - Вип. 9. - С. 62-65.

Топоніміка

- Гумецька Л.Л. Топографічні назви української актової мови XIV– XV ст. // Дослідження з мови та літератури. – К., 1957. – С. 83 – 91.
- Гумецька Л.Л. Топоніміка в українській актовій мові XIV – XVст. // Мовознавство. – 1957. – Т. 14. – С. 10 – 22.
- Белей Л.О. Сучасна українська ергонімія: Власні назви підприємств Закарпаття. – Ужгород, 1999. – 111 с.
- Беценко Т. Етюди з топонімії Сумщини. – Суми, 2001. – 71 с.

- Беценко Т.П. З історії походження ойконімів Сумщини // Студії з ономастики та етимології. 2002. – К., 2002. – С. 22 – 25.
- Бурковецька І.С. Словотвірна структура ойконімії Уманщини // Студії з ономастики та етимології. 2002. – К., 2002. – С. 31 – 34.
- Бучко Д. Походження та словотвір ойконімів типу Залужжя, Міжгір'я, Підлісся в українській та інших слов'янських мовах // Актуальні проблеми українського словотвору. – Івано-Франківськ, 2002. – С. 522 – 529.
- Бучко Д.Г. Походження назв населених пунктів Покуття. – Львів, 1990. – 144 с.
- Вербич С.О. Топонімія Прикарпаття // Культура слова. – К., 1997.– Вип. 50. – С. 76 – 79.
- Вербич С.О. Верхньодністерський гідронімікон у контексті при-карпатсько-хорватських топонімних зв'язків // Мовознавство.– 1997. – № 1. – С. 65 – 73.
- Вербич С.О. З архаїчної гідронімії басейну Верхнього Дністра // Мовознавство. – 1998. – № 4-5. – С. 21 – 30.
- Вербич С.О. Іншомовні елементи в топоніміконі Прикарпаття (спроба генетичної характеристики) // Іншомовні елементи в ономастиці України: Матеріали наукового семінару 12-13 вересня 2001 р. – К., 2001. – С. 25 – 31.
- Герета Н.М. Ойконімія Північної Хмельниччини XI – XIV століть // Студії з ономастики та етимології. 2002. – К., 2002. – С. 64 – 69.
- Гідронімія України в її міжмовних і міждіалектних зв'язках (відп. ред. О.С. Стрижак). – К., 1981. – 263 с.
- Горбач О. Українська топономастика і безграмотність // Сучасність. – 1961. – Ч. 6. – С. 117 – 118.
- Горпинич В.О., Лобода В.В., Масенко Л.Т. Власні назви і відтопонімні утворення Інгуло-Бузького межиріччя. – К., 1977.
- Гумецька Л.Л. Сучасні тенденції у творенні назв українських населених пунктів // Укр. мова і літ. в школі. – 1966. – № 4. – С. 24 – 29.
- Данилюк О.К. Географічні терміни Волині з суфіксом -ин (а) // Актуальні проблеми українського словотвору. – Івано-Франківськ, 2002. – С. 501 – 516.
- Данилюк О.К. Географічні терміни в мікоротопонімії Волині // Філологічні студії. – Вип. 1. – Луцьк, 1996. – С. 76 – 80.
- Данилюк О.К. Особливості словотвору географічних термінів Волині // Філологічні студії. – Вип. 4. – Луцьк, 1998. – С. 110 – 116.
- Данилюк О.К. Словник народних географічних термінів Волині.– Луцьк, 1997. – 108 с.
- Дашкевич Я. Каталог річок України // Укр. мова в школі. –1959. – № 2. – С. 17 – 19.
- Железняк І.М. Архаїчна мікротопонімія Києва // Мовознавство. – 2001. – № 3. – С. 33 – 39.
- Железняк І.М. Балто-слов'янська мовна взаємодія в топонімії Середньої Наддніпрянщини // Мовознавство. – 1998. – № 2-3. – С. 36 – 46.
- Железняк І.М. Гідронімія України й проблема слов'янського етногенезу // Слов'янське мовознавство. X Міжнар. з'їзд славістів (доповіді української делегації). – К., 1988.

- Железняк І.М. Ономастика Полісся. – К., 1999. – 234 с.
- Карпенко Ю.О. Походження астрономічних назв // Укр. мова і літ в школі. – 1971. – № 4. – С. 87 – 90.
- Карпенко Ю.А. Свойства и источники микропонимии // Микропонимия. – М., 1967.
- Карпенко Ю.О. Топонімія Буковини. – К., 1973. – 238 с.
- Карпенко Ю.О. Давньоевропейська гідронімія в Українських Карпатах // Мовознавство. – 2001. – № 6.
- Карпенко О.П. Відбиття праслов'янської лексики в поліській гідронімії // Мовознавство. – 1992. – № 4.
- Карпенко О.П. Назви річок Нижньої Правобережної Наддніпрянщини / Відп. ред. І.М. Железняк. – К., 1989. – 189 с.
- Корепанова А.П. Про топонімічну стратиграфію // Мовознавство. – 1976. – № 6. – С. 36 – 39.
- Корепанова А.П. Процес універбізації у власних назвах // Мовознавство. – 1972. – № 5. – С. 49 – 56.
- Купчинський О.А. Найдавніші слов'янські топоніми України як джерело історико-географічних досліджень. – К., 1981. – 250 с.
- Купчинська З.О. Твірні основи українських топонімів на -ин, -ів (структура, територія) // Ономастика України I тисячоліття нашої ери. – К., 1998. – С. 94 – 102.
- Лобода В.В. Взаємодія східнослов'янських мов в українській топонімії. – К., 1976.
- Лобода В.В. Топонімія Дніпро-Бузького межиріччя. – К., 1976. – 231 с.
- Лучик В.В. Автохтонні гідроніми Середнього Дніпро-Бузького межиріччя. – Кіровоград, 1996. – 235 с.
- Лучик В.В. Іншомовні назви в різних класах пропріальної лексики української мови // Іншомовні елементи в ономастиці України: Матеріали наукового семінару 12-13 вересня 2001 р. – К., 2001. – С. 51 – 56.
- Лучик В.В. Про походження гідронімів Вись і Висунь // Мовознавство. – 1994. – № 1. – С. 60 – 71.
- Лучик В.В. Тюркізми в гідронімії Середнього Дніпро-Бузького межиріччя. // Мовознавство. – 1995. – № 1. – С. 60 – 70.
- Масенко Л.Т. Розвиток топонімічної лексики // Історія української мови. Лексика і фразеологія. – К., 1983. – С. 620 – 660.
- Масенко Л.Т. Гідронімія Східного Поділля. – К., 1979.
- Масенко Л.Т. Проблеми взаємодії гідронімії та ойконімії // Мовознавство. – 1972. – № 1.
- Масенко Л.Т. Річкові назви басейну Інгулу на тлі гідронімії Південної України // Питання ономастики Південної України. – К., 1974.
- Михальчук О.І. Географічна термінологія в мікропонімії Підгір'я // Мовознавство. – 1997. – № 2-3. – С. 29-35.
- Мозговий В.І. Засвоєння запозичень в апелювативній та ономастичній лексиці // Мовознавство. – 1979. – № 5.

- Мриглод М.П. Відантропонімні ойконіми Правобережної України, твірні основи яких мотивовані християнськими іменами // Наук. зап. Тернопільськ. пед. ун-ту – Серія: Мовознавство. – Тернопіль, 2000. – С. 16-21.
- Муромцев І.В. Словотворчі типи гідронімів (басейн Сіверського Дінця). – К., 1966.
- Отін Є.С. Гідронімія Східної України. – Київ–Донецьк, 1977. П
- Петров В.П. Гідроніми України за античними джерелами // Українська діалектологія і ономастика. – К., 1964. – С. 134-146.
- Петров В.П. Історична географія та проблема слов'янського етногенезу на матеріалах гідронімії: Гідронімія Росії й Надросся // Історичні джерела та їх використання. – К., 1966. – Вип. 2. – С. 65-73.
- Петров В.П. Найдавніші назви річок України // Укр. мова в школі. – 1963. – № 1. – С. 77-81.
- Питання гідроніміки. – К., 1971.
- Поляруш Т.І. Географічні терміни як словотворча база сучасної топонімії // Науково-технічний прогрес і проблеми термінології: Тези доп. – К., 1980. – С. 147-148.
- Редька Я.П. Спорадичні гідроніми з різнорідними кінцевими компонентами в ареальній гідронімії // Іншомовні елементи в ономастиці України: Матеріали наукового семінару 12-13 вересня 2001 р. - К., 2001. - С. 85-91.
- Смаль О.Л. Деякі мікротопоніми Лівобережжя Києва // Студії з ономастики та етимології. 2002. – К., 2002. – С. 181-186.
- Смаль О.Л. Походження мікротопоніма Долобське // Мовознавство. – 2000. – № 4-5. – С. 66-71.
- Франко З.Т. Граматична будова українських гідронімів. – К., 1979.
- Франко З.Т. Системно-ареальна характеристика гідронімії України // Мовознавство. – 1978. – № 5. – С. 41-47.
- Франко З. Хто ми! Звідки родом? – К., 1990. – 48 с.
- Франко З.Т. Назва Київ за історичними пам'ятками // Культура слова. – Вип. 21. – К., 1981. – С. 61-64.
- Цілуико К.К. Топоніміка Полтавщини як джерело історії краю // Полтавсько-київський діалект- основа української національної мови. - К., 1954.
- Шульгач В.П. Гідронімія басейну Стиру. – К., 1993. – 144 с.
- Шульгач В.П. Звідки назва села? // Культура слова. – К., 1992. – Вип. 43. – С. 101-102.
- Шульгач В.П. Топонімія Лесиноного краю // Культура слова. – К., 1991. – Вип. 40. – С. 67-69.
- Юрків М.М. Гідронімно-ойконімний паралелізм в українській ономастиці. – Тернопіль, 2000. – 130 с.
- Юрків М.М. Гідроніми й ойконіми як об'єкт наукових досліджень // Наук. зап. Тернопільськ. педуніверситету ім. В.Гнатюка. – Тернопіль, 1998. – С. 59-63.

Електронні ресурси

Словники

1. Українська мова. Енциклопедія. – К., 2000.
<http://izbornyk.org.ua/ukrmova/um.htm>
2. Український правопис 2015
<http://izbornyk.org.ua/pravopys/pravopys2015.htm>
3. Словник української мови Бориса Грінченка
<http://hrinchenko.com/>
4. Український правопис / Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні НАН України, Ін-т укр. мови НАН України. — К. : Наук. думка, 2007. — 288 с.
<http://www.madslinger.com/mova/pravopys-2007>
5. Українська мова [Електронний ресурс]. – Режим доступу :
<http://ukrainskamova.narod.ru>
6. Словники України <http://lcorp.ulif.org.ua/dictua>
7. Словник.net <http://www.slovnyk.net>
8. Російсько-український словник сталих виразів <http://stalivyrazy.org.ua>
9. Словник іншомовних слів (Metaseek) <http://www.pcdigest.net/ures/book/sis.shtml>
10. Багатомовний словник (перекладний) <http://www.slovnyk.org>
11. Російсько-український (академічний) словник (1924 – 33 pp.) <http://r2u.org.ua/>
12. <http://dict.linux.org.ua/>

Інші ресурси

1. Лекції з антропоніміки
moodle.znu.edu.ua/mod/resource/view.php?id=31982
2. Корнієнко І. А. З історії української антропоніміки / І. А. Корнієнко // Рідна мова: кварталник українського вчительського товариства у Польщі. – № 16. – 2011. – С. 56 – 61.
www.interklasa.pl/portal/dokumenty/ridna.../index.php?...
3. До історії вивчення української антропоніміки (Дзира О.І.)
irbis-nbuv.gov.ua/.../cgiirbis_64.exe?...
4. Лінгвістичні засади вивчення прізвищ української мови (О.В.Єрьоміна)
ukrsence.com.ua/.../lingvistichni-zasadi-vivchennya-prizvish...
5. Антропонімічне розмаїття як відображення історії та розвитку українського суспільства (Ісаєнко Т.К.)
http://www.rusnauka.com/15_NPN_2013/Philologia/3_138314.doc.htm
6. Корнієнко І. А. Від прізвиськ до прізвищ / І. А. Корнієнко // Рідна мова: кварталник українського вчительського товариства у Польщі. – № 15. – 2011. – С. 24 – 29.
http://www.interklasa.pl/portal/dokumenty/ridna_mowa_uk/index.php?page=rm30_02
7. Антропонімічна лексикографія сучасної української мови та інших слов'янських і неслов'янських мов (Самолова І.А.)

http://philology.knu.ua/library/zagal/Komparatyvni_doslidzhenna_16_2011/151_1_56.pdf

8. Семантика і структура прізвищ полтавців за спорідненістю та свояцтвом (Т. Ніколашина)

<http://refs.in.ua/zmis-t-atamanchuk-nina-pasichnichenko-anjela.html?page=8>

9. Особливості морфемної структури прізвищ

linguistics.kspu.edu/webfm_send/1252

10. Структурний аналіз суфіксальних імен в основах прізвищ Північної Донеччини (Н.Ю.Булава)

http://movoznavstvo.com.ua/download/pdf/2007_2/5.pdf

Інформаційні ресурси

1. <http://moodle.mnu.mk.ua/course/category.php?id=40>

1. Горпинич В.О. Антропонімія Дніпровського Припоріжжя і суміжних регіонів України : Монографія / В.О. Горпинич, І.А. Корнієнко. – Дніпропетровськ - Миколаїв : Іліон, 2006. – 237 с. – Кількість: 2

3. Горпинич В.О., Корнієнко І.А. Антропонімія Дніпровського Припоріжжя і суміжних регіонів України: Монографія: 2-ге вид., доп. й випр. / За ред. д.філол.н., проф. В.О.Горпинича // Ономастика і апелятиви. – Вип. 38. – Дніпропетровськ-Миколаїв: Вид-во „КВІТ”, 2012. – 232 с. – Кількість: 7